

Det hvide hus

Herman Bang

The Project Gutenberg EBook of Det hvide hus, by Herman Bang

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

Title: Det hvide hus

Author: Herman Bang

Release Date: July 6, 2004 [EBook #12831]

Language: Danish

Character set encoding: ASCII

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK DET HVIDE HUS ***

Produced by Steen Christensen, Heidi Christensen and PG Distributed Proofreaders

HERMAN BANG

DET HVIDE HUS

-Die Kindheit ist der Grundton fuer das ganze Leben, Mama. Die anderen Farben werden nur aufgetragen. Als ich empfangen wollte, habe ich deine Kaempfe, dein Qual empfangen. In dem allgemeinen Chaos hielt ich nur eins fuer Glueck, weil ich fuehlte, dass es dich gluecklich machte: Ruhe, Ruhe. Schon als Kind. Und das tiefste was ein Junge erfahrt, daw

Weib, ist meinen Augen nicht eroeffnet worden. Ich habe ja das Leben so lieb, Mama, ich weiss, wie stark das Leben ist, und atme leise mit dem Bluetensduft der Liebe, aber das Beste ist doch immer meine Sehnsucht--ich bin ein Bettler am Wege, wenn die Maedchen an mir vorueberziehen in den Fruehling hinaus....

-Und deine Werke, mein Sohn, hast du nichts erlebt, was du den Menchen

geben kannst?

-Ich habe ihnen von meinen Schmerzen gegeben; das hat sie geruehrt--fuer mich was es nichts, ich habe mein Herz dabei verschwendet ohne zu empfangen, ohne froh zu sein--

Georg Hirschfeld.

Long, long ago--
long ago.

Barndomsdage, jeg vil kalde Jer tilbage, Tider uden Nid, venlige
Tider, Jer vil jeg gerne mindes.

Min Moders fine Trin vil lyde gennem lyse Stuer, og Mennesker, som nu
er graa under Livets Byrde, vil le som de, der ikke kendte deres
Skaebne. Lad dem, som dode, tale igen med milde Stemmer, og gamle Sange
vil slynge sig gennem Mindernes Kor.

Men ogsaa bitre Ord vil lyde, tunge Ord, som de taler, der kender det
bitre Opgor med det tunge Liv.

Tell me the tales,
that to me were so dear,
long long ago
long long ago.

Det var i Hjemmet i Morkningsstunden.

Ude faldt der, sagte, Slor over Slor over den skinnende Sne. Laengerne
blev borte, de store Popler forsvandt. Kun Jens Rogter listede derovre
ved Staldene med sin Lygte.

Inde sad vi, Bornene, rundt paa Skamler. Stuen var stor, Krogene
fjerne. Maaske var det, fordi der var saa morkt, at vi gemte Hovederne
bag et Gardin.

Moders Stemme lod saa spaed, Klaverets Streng klang mere som af en
Harpe:

Tell me the tales,
that to me were so dear,
long long ago
long long ago.

Sangen holdt op. Der hortest ingen Lyd. William, der sad Moderen naest,
var falden i Sovn paa sin Skammel.

-Mo'er, syng mer.

Der faldt lidt Lys over de hvide Taster, frem over alle Mobler og
svandt. Jens Rogter nussede sagte forbi Vinduerne med sin Lygte.

-Mo'er, syng mer.

En Dor blev lukket op, saa varsomt. Det var Faderens.

Hr. Peder kasted Runer over Spange,
som Helleliden over skulde gange.
Saa lofted han sit Anker,
saa fik han bliden Bor
og sejlede fra Danmark
og fra de danske Mo'r.
Fagre Ord
fryde mangt et Hjerte,
fagre Ord
har forvoldt mig Smerte,
fagre Ord.

Det er tyst. Fin og rank ses Moderen som en Skygge. Tier Skyggen,
hores det store Ur.

Fagre Ord
fryde mangt et Hjerte,
fagre Ord
har forvoldt mig Smerte,
fagre Ord.

Ude loftes naensomt en Dorklink. Det er Pigerne, der vil hore. Rundt om
Lyset i Messingstagen paa Kokkenbordet lytter de efter, mens "Fruen
synger".

Forkarlen lister ind. Traeskoene har han forsigtig sat fra sig, og han
laener sig til Stolpen ved Vandspanden.

-Born.

-Ja Mo'er.

-Syng med.

Moder lofter sin Rost, slaar lidt fastere an i de sitrende Taster og
synger igen:

Dejlig er Jorden,
Praegtig er Guds Himmel,
Skjon er Sjaelenes Pilgrimsgang.

Lidt bange for Morket kommer fra Krogerne Bornenes Stemmer gennem
Mulmet, forte af Moderens:

Gennem de favre Riger paa Jorden
Gaa vi til Paradis med Sang!

Ude i Kokkenet sidder Pigerne endnu stille om det braendende Lys.

Mandfolke-Marie torrer en Taare bort med Bagen af sin barkede Haand:

-Den, siger hun, vil Fruen ha'e sunget, naar hun en Gang skal do.

Alting er tyst. Kun det store Ur ved Doren taler. Saa siger fra sin
Krog en af Drengene sagte:

-Mo'er, syng igen den, jeg ikke forstaar.

Moderens Skygge tier endnu. Saa toner igen--men mere svagt--de harpelignende Taster:

Tell me the tales.
that to me were so dear,
long long ago
long long ago--

Barndomsdage, jeg vil kalde Jer tilbage--omme Tider uden Skyld og da Hjertet fo'r vel. Naensomme Dage, da Taarerne var linde.

Barndomsdage, da Moder levede.

Jeg husker en Dag vi samlede Brombaer--Mo'er, vi Born og Tine fra Skolen.

Ned i Grofter gik det og langs med Hegn lob vi.

Vi Born blev haengende i Ranker og hvinede. Smurte var vi i Ansigterne, saa vi lignede Lars Smeds Unger.

-Se Drengen, se Drengen, raabte Moder.

Men Tine havde grebet en maegtig Ranke, der prangede rigt med dunkle Baer, og hastigt kastede hun den om Moders Skuldre:

-Aa, De dejlige Kone, sagde hun....

Moder stod paa Gaerdet, med Ranken ned om sit Bryst. Hoj mod den lysende Himmel.

* * * * *

Barndomsdage, Jer vil jeg kalde tilbage.

Det var et hvidt Hus, og inde i Huset var Tapeterne lyse.

Alle Dore stod aabne, ogsaa om Vinteren, naar der blev fyret med Braende.

Mellem Mahognimoblerne var der Marmorborde og ogsaa hvide Konsoller, som var komne fra Augustenborg, fra Slottet, naar de holdt Auktion. Om de gamle Portraetter var der Evighedsblomster, og der var mange Epheu, for dem elskede Moderen, naar de slyngede sig op ad en lys Vaeg.

Havestuen var saa hvid, som om den skinnede.

Bornene elskede den Stue og saa Havetrappen, hvor de rutschede ned ad det hvidmalede Gelaender.

-Born, Born, laen Jer ikke, raabte Moderen, laen Jer ikke til Gelaenderet.

-For Guds Skyld, sagde hun til Tine, Skolelaererens Datter: det ender en skon Dag med at de knaekker Halsen.

-Aldrig faar vi Bud efter den Snedker.

Gelaenderet var skrobeligt og blev aldrig sat i Stand.

Men Havedoren blev tidlig lukket og Skodden sat for og de grønne Gardiner haengt over de hvide, saa det lunede. For Moderen holdt ikke af Haven og ikke af den store Alle, naar der ikke var Sol over dem, Sol der skinnede laenge.

-Gud ved, hvordan det ser ud i Kokkenhaven, sagde hun pludselig til Skolelaererens Tine, medens de om Eftermiddagen sad ved Kaffen.

Hun kom de tre Fjerdingaar ikke i Kokkenhaven.

Den laa langt borte bag Poppelalleen og bag Vognporten, og Bornene maatte heller ikke lobe derop, for saa fik de vaade Fodder. Men en Gang imellem, naar det var allervaerst Fore og det ikke var til at bunde i den hele Gaard, saa vilde Moderen afsted for at se til Haven.

I Mandfolke-Maries Traesko og med loftede Skorter drog hun afsted, over Gaarden.

Alle Pigerne var ude paa Trappen for at se efter hende.

-Lille Born, lille Born, raabte hun; hun kom ikke ti Skridt, uden hun blev stikkende med Traeskoene.

Naar hun kom hjem, maatte hun have varme Tvebakker til Styrkelse.

-Kaere De, sagde hun til Skolelaererens Datter: at alle Mennesker ikke bliver inde om Vinteren.

Bornene legede paa Gulvtaeppe. Det var rodt og graat med mange store Felter. Felterne var Kongeriger, over hvilke Bornene herskede, og om hvilke de kaempede. De stredes og de faeldede Taarer. De barrikaderede deres Kongeriger med Moblerne. Hele Dagligstuen lignede et Babylon i Forvirring.

-Hvor de Born dog kan stoje, sagde Moderen til Jomfruen (hun ophidsede dem selv til Stojen):

-Saa, saa, nu taber Nina Mammelukkerne igen.

Med Mammelukkerne var det evigt galt. Saa krolledes de og saa tabtes de i Kongerigernes Strid.

Udenfor Vinduerne laa Sneen. Forkarlen og Karlen og Rogteren syslede med deres. Sindigt og langsomt gik de fra Stald og til Lo.

Aabnedes Stalddoren, horte man Koerne brole.

-Mo'er, sagde Nina: nu kalder Williams Ko.

Men det kunde haende--naar Faderen var ude--at Moderen bad Rogteren "bare et Ojeblik" lade alle Koerne gaa ud i den hvide Gaard. Og saa sprang de, alle fjorten, de rode, de hvide og de spaettede, rundt paa Sneen, mens Bornene hujede.

-Luk til Vaenget, luk til Vaenget, raabte Moderen. Hun lo hojest, midt paa Trappen.

Men Pokker tog en af de spaettede.

-Aa, hvor den sprang, sagde Moderen.

Den sprang saa langt, med Halen ret i Vejret, at den først blev fanget oppe hos Sognefogden.

Men naar Faderen kom hjem, var Stalddoren lukket og Gaarden laa atter som for. Men Moderen havde faaet Tandpine af at staa barhovedet paa Gaardstrappen.

Der maatte Bud efter Tine.

Der maatte altid Bud efter Tine.

Tine kom med Kjoleskjortet slaaet op over sit Hoved.

-Gud, den Kulde De bringer med Dem, sagde Moderen, der altid fros og var kuldskaer, blot en Dor gik.

-Tine, jeg har Tandpine, sagde hun.

Toiletspejlet maatte frem midt paa et stort Bord, og der maatte "ryges" med nogle smaa Kviste af en Busk, der voksede i Skolelaererens Have. Alle Bornene, Tine og Jomfruen stod rundt omkring.

Hele Sovekammeret stod i en Damp, medens Moderen holdt den aabnede Mund over de rygende Kviste.

-Tine, Tine, nu, raabte Moderen.

Tine skulde stikke i Taenderne med en Haarnaal.

-Der er den, der er den, raabte Moderen:

-Se Ormen.

Tine havde anstrengt sig, saa der faldt et Stykke Emaille ned foran Toiletspejlet.

Moderen troede ubrydeligt, det var en Orm, og var der kommet tre, fire Orm, havde hun aldrig mere Tandpine.

Men Tine var den eneste, der kunde prikke dem ud. Hun prikkede dem samvittighedsfuldt ud af alle Bornenes Taender.

-Kaere Fritz, sagde Moderen til Faderen, der gjorde Indvendinger: jeg ser jo Ormene med disse mine to Ojne.

-Men der maa oses med Kaerbollings Busk.

Distriktslaegen i Sonderborg sagde, at Rogen af Skolelaererens Buskvaekst var ganske giftig.

En Tandpineproces kunde godt tage en halv Eftertermiddag, lige til det blev Morkning.

I Morkningen var der dejligt i Bryggerset. Den varme Damp fyldte det hele Rum, og Ilden under Kedlen lignede et stort rodt Oje. Pigerne bankede det vaskede Toj med Traeerne, saa det klang under Loftet.

Moderen sad paa en Treben midt i Larmen.

Der var aldrig den Tid og det Sted, Pigerne havde Munden saadan paa Gled som i Bryggerset.

Al Landsbyens Sladder stod ind ad Bryggersdoren.

Moderen kunde hore til i timevis paa sin Treben, til hun pludselig lob ind i Stuen igen.

Og uvaegerlig sikkert sagde hun efter saadanne Timer i Bryggerset:

-Gud bevare mig vel, hvad saadanne Mennesker har for Ideer.

Og det var, som skod hun noget fra sig med sine dejlige Haender.

-At De gider hore paa alt det, sagde Tine.

-Jo, for de ser saa morsomme ud, sagde Moderen, og hun gjorde Pigerne efter.

Hun kunde gore hvert eneste Menneske efter, der kom i Huset.

Men de fleste Dage blev hun under Morkningen i Dagligstuen. Der sang hun. Men der var andre Morkningstimer, hvor hun blev siddende paa Forhojningen, i den hoje Rorstol, med Haenderne i sit Skod.

Da talte hun stille ud i den stille Stue.

Hun elskede mest at tale om, naar hun blev gammel og naar hun fik graa Haar, helt graa Haar.

Og hun var Enke og alle hendes Born var voksne, og hun var fattig.

-Forfaerdelig fattig, sagde hun.

Saa kunde der ingen Ting komme paa Bordet om Aftenen undtagen Smor og Ost i den gamle Krystalosteklokke.

-Men Smorret maa vaere godt, sagde hun.

Og hun udmalede, hvor Dugen skulde vaere hvid og hvordan Bornene alle skulde komme hver fra sit Arbejde og drikke The om Bordet, hvor hun sad, graa og stille og gammel, og var fattig. Thi Fattigdom var for hende en Slags drommende Sorgloshed.

Hun havde vel aldrig set andre "fattige" end dem i de smaa hvidkalkede Huse langs Landsbyens Gade.

Naar der var drukkert The og Faderen var ude, kom de bedste Timer. Det var Tiden, hvor Dukkerne kom frem. Spisebordet blev slaaet ud som til Selskab og Moderen knejsede blandt alle sine Papaesker. Der var Dukkerne gemte.

-Nu, nu kunde de komme frem, for nu var Fa'er ude.

Op kom de, i hundredvis. Det var Modejournalsfigurer, klistrede paa en Traeklods. Hver havde Navn, skrevet paa Bagsiden, hver var sit--alle

blev de stillede op over det hele Bord. Og Komedien begyndte, mens Moderen dirigerede.

De Dukker gjorde Selskab og de gjorde Visit.

De snakkede og de bukkede og de nejede.

Moderen blev rød af Anstrengelse og hun styrede og flyttede, med Armene frem over Bordet.

Bornene havde ogsaa deres Dukker og Jomfruen havde sine. Men aldrig gik de Papdukker Moderen tilpas, og hun talte for dem alle.

-Jomfru Jespersen, Jomfru Jespersen, De glemmer Froken Lovenskjold.

"Froken Lovenskjold" var bleven staaende, og hun skulde bevæge sig. For Moderen var det ikke Dukker. For Moderen var det Mennesker. De talte og de agerede og de sang. De spillede hundrede Komedier. Snart var det ved et Badested og snart var det i Paris.

Bornene saa til, som om hele Verden gik, fornem og fin, rundt der foran dem paa Bordet.

Pigerne kom ind. De elskede at høre til. De forstod ikke et Ord, men stod, ret op og ned, med Haenderne under Forklaederne. Naar der skete noget sorgeligt med Dukkerne, saa græd de.

Men midt under hele Komedien flog Moderen op og alle Dukkerne blev væltede--ned i Forklaederne, ned i Kasserne.

Det var Faderen, der kom hjem.

-Bordet ind, Bordet ind.

Piger og Born fik travlt. Moderen selv opgav alt af lutter Forskrækkelse.

-Gud, at Bornene ogsaa er oppe endnu, sagde hun.

Og Bornene kom i Seng saa hurtigt, som sendtes de i Seng paa Hovedet.

Men Moderen sad midt i Sofaen med de to Mahogniskabe for Enden og var saa forfærdet, at hun maatte have Syltetoj og Tvebakker....

Hun klædte ogsaa Pigerne ud.

Det var en Aften, hun var ene hjemme med Bornene.

Saa bankede det haardt paa Gaarddoren, og Jomfruen maatte gaa ud og lukke op og kom skrigende tilbage:

-Der var en Vagabond ... der var en Vagabond....

Og Vagabonden kom ind i Stuen, mens Moderen skreg højest. Fæl var han, og Bornene hvinede. Men pludselig opdager en af Drengene, at det er "store Marie".

-Mo'er, det er store Marie, skriger han.

Men i samme Nu hvisker Moderen til Marie:

-Giv Nina en paa Oret.

Og Nina fik en Lussing, saa hun rog, af Maries Naeve.

Saa troede Bornene, at det var en Vagabond.

Men bagefter bod Moderen Mandfolke-Marie en Snaps, og den maatte hun stikke ud, for nu var hun jo et rigtigt Mandfolk.

* * * * *

Hvide Hus, du hvide Hus, som en jublende Skare kommer dine
Minder--kommer og samles om En.

Kunde jeg blot danne af Ord et Billede, som bestod uforgaengeligt--et
Billede, som var Ungdom og Smil, Ynde og Sorg, Glaede med bedrovede
Ojne, Tungsind, der lo med en kruset Mund; hjaelpelose Haender, som kun
vidste at hjaelpe de andres Nod, fine Lemmer, som mygede sig i Solen og
fros, naar Sol gik ned.

Et Billede af den, som elskede Livet og dode af dets Sorg.

Hun dode som en fager Blomst, der knaekkes.

Ingen Rose, ingen Lilje heller.

En saelsommere Blomst med saere Fibre, oplejet i sene Aar af en
taalmodig Gartner; en mangefarvet Kalk, saa skon i Lyset, men som mod
Aftenstid lukker sig sky....

En Sejrssang, Smerten kvalte i Struben....

En Fremmed paa Jorden og som dog blev elsket som en sjaelden Gjaest.

Hvide Hus, min Barndoms hvide Hus--saadan var hun, som var din Sjael.

* * * * *

Men Efteraaret gik og det led mod Jul.

Moderen og Skolelaererens Tine sad laenge oppe, og Bornene fik Svedsker
for at gaa tidlig i Seng.

Den gamle Karet rullede hver anden Dag op for Doren, og hele Gangen
var fuld af Fodposer. Der skulde vaere saa mange Fodposer, naar Moderen
skulde kore. Og Sonderborg var ikke som Augustenborg, noget, man kom
til paa en Springvej, det var to Mil og en hel Rejse.

Men naar Moderen kom hjem, lo hun og pludrede hun og gemte hun, mens
Bornene blev lukkede inde i Sovekamret, for de maatte ingenting se. De
horte bare Kusken, der gik ud og ind og slaebte paa Kasser. Det var det
fra Kobenhavn. Saa var "det" kommet.

Det var det store Sporgsmaal, om "det" kom--alle Presenterne fra
Bedstefader. For kom det ikke, blev der jo tomt paa Julebordene. Et
Aar var det Is og Sne, saa Kasserne blev borte. Moderen sendte Bud til
Sonderborg, og Moderen korte selv, og Moder lod Faderen

telegrafere--det var de første Aar, man havde Telegrafene--men Kasserne, de kom ikke.

Moderen græd og vidste ikke Raad. Hundrede Gange vendte hun sin gamle Portemonnæ. Der var Hul i, saa Pengene løb ud i hendes Lomme. Men tilsidst lagde hun Grankviste paa alle Juleborde, og saa saa det ud, som der var en Masse.

Men nu var Kasserne kommet, og inde fra Sovekamret kunde Bornene høre, hvordan Tine masede for at faa dem op.

Moderen selv havde ingen Ro:

-Tine, Tine, se der...!

Tine saa.

-Tine, saa, nu gaar Fjælen.

Bornene kom ud af Sengen, men der var stukket Papir i Noglehullet.

Inde i Dagligstuen laa Moderen paa Gulvet--det fortalte Pigerne--ned foran Kasserne. Hele Gulvtæppet flød med Pakker og med Halm og med Sager.

Og Moderen raabte:

-Nej, nej, det er til Nina....

-Se dog, se dog, her er til William... .

Og videre søgte hun, i Halm og i Papirer. Der var ikke det Sted, hvor det ikke flød.

-Vor Herre bevar' os, hvad det gi'er for et Rod, naar Fruen en Gang ta'er fat, sagde Pigerne.

De gik ogsaa omkring, spændte og nysgerrige. Færdige blev de først ud paa Natten. For ferske Polser skulde der stoppes og Dejg skulde der lægges og alle Husets Klude skulde vaskes til Jul.

Moderen sad midt i Polsemageriet, i Bryggerset, med opbunden Kjole og sang for til Viserne.

Der var nogle, Bryggerpigerne kunde, og Moderen sang kun Melodierne:

-For, min Pige, sagde hun til Tine: Ordene er for slemme.

De alske Polseviser var de værste Landsknaegtviser i Landet.

Men ved Juletid, sagde Moderen: jeg tror saamaen ikke, Maren selv ved, hvad hun kvaeder.

Til daglig sang Maren Bryggerpige aldrig andet end Viser om den første slesvigske Krig og Kong Frederik den Syvende....

De var saa sorgelige, at hun græd ved det.

De sidste Dage blev der bagt.

Hele Huset var fuldt af AEbleduft og Kageduft, og Doren stod ikke stille til det blaa Gaestekammer. For der gemtes AEblerne og Krydderierne og Svedskerne og alting, hvad godt var. Men Tine sprang op ad Trapperne, saa hendes Skorter floj ved det:

-Halloj, Bornlille, nu brases der, raabte hun.

Bornene lavede Maend og Koner af brun Dejg, der tilsidst blev ganske skiden.

Moderen var i hvidt Forklaede og Faderen gik omkring og var angst for, at hun skulde skade sine Haender.

Moderen skulde altid gore det sidste, hun smurte AEggehviden paa Kagerne og hun satte Ojnene i de brune Maend.

-Nu maa jeg, nu maa jeg, sagde hun.

Og hendes hvide Forklaede floj om hende i Travlheden, mens alle Bornene lob i hendes Haele.

Sikken Damp der var; og Duft af Krydderier og Klang af Stegejern og Stoj af Ovnene; for Ovnene gik op og Ovnene gik i og Kageplader kom ind og Kageplader kom ud. Men Tine fra Skolelaererens piskede fast imellem sine Laar, for de hvide Kager skulde der Kraefter til, og AEggene maatte piskes i timevis.

-Saa, nu vil jeg, sagde Moderen.

Og hun fik fat i Lerfadet og rodede rundt i det med den store Ske.

-Pyh, det gi'er Varme, sagde hun og slap den igen.

Og hun gav sig til at synge, siddende paa Huggeblokken, i Dampen, rod i sine Kinder, saa glad:

Lisbet! Lisbet!
O, hvor er du sod og net!
Se paa mig ret,
Lisbet! Lisbet!
O, hvor er du sod og net!

De sang alle med i Dampen og Osen, Pigerne og Bornene og Tine, men Moderen var allerede inde i Dagligstuen:

-Tine Tine, raabte hun: lad nu dem.

Hun var falden ned i Gyngestolen. Hun var bleven traet af alt det meget ingenting.

Alle Dorene stod aabne, saa Kageosen traengte ind, Piskejernene gik og Ovndoren klaprede.

-Aa, Tine, tag mig mine Breve, sagde Moderen.

Det var Brevene fra Sekretaeren, alle Moderens Ungdomsbreve fra hendes Moder igen og fra hendes Veninder og fra hendes Fader. De laa saa fint i Pakker, gulnede, sammenfoldede som i den Tid, man ikke brugte

Konvoluter, med visnede Violer imellem, ombundne med Baand.

Moderen elskede dem.

Hun læste dem ikke. Men hun blev siddende med dem i sit Skod.

Og hun fortalte.

Om sin Fader, den gamle Postmester med det høje Halsbind--en af de rigtige Embedsmaend, en af dem, som altid troede, de skulde være vrede, naar de var i Funktion. Bønderne kaldte ham for "Fa'er", men de skjalv, naar de skulde gøre ham "Ulejlighed".

Og hendes Moder, bunden til sin Rullestol af Gigt, saa sart og fin, som havde hun ingen Krop, og bleg af Ansigt, et Ansigt uden Farve og en af de Munde, der ikke gerne taler, for den har talt sig traet og nu gemmer den over sine Hemmeligheder.

-Ja, hun tav stille, sagde Moderen og saa frem for sig, med Brevene i sit Skod.

Det var, som om en pludselig Mathed faldt over hende, og hendes Stemme blev forandret:

-Men det lærer vi vel alle, sagde hun.

Faderens Skridt lod med et gennem Stuen.

-Det er kun mig, sagde han.

Moderen bojede sit Hoved.

Lidt efter talte hun igen--men ligesom hastigere.

Hun fortalte om sine Veninder, de unge Piger fra den hvide Gaard.

-Aa, vi havde vore Stuer overst i Taarnet, sagde hun: og naar vi slog vore Vinduer op, saa saa vi Havet....

Moderen slog sine Haender ned i Skodet:

-Ja, Gud ved, hvordan, sagde hun: men det er gaaet dem alle galt.

Slojt var de blevet gift og fejl var de kommet afsted og spredte var de over Jorden.

Det eneste, de havde bevaret, det var Pengene og Fornemheden.

-De havde for hedt Blod, sagde Moderen: jeg tror--og hun tav et Nu--at der var Elskovssyge i Slægten.

Undertiden kom der Breve fra dem, fra Byerne og Landene, hvor de sad som Baronesser og Grevinder, gifte med Landflygtige og Spillere.

En af dem boede i Nord-Italien.

Moderen graed altid, naar hun fik Brev fra hende.

-Aa, hun blev gift, sagde hun, med den gamle knark.

-Nogle siger, det er en Lord og nogle siger, han har vaeret Skomager.

Men hvert Aar kom der fra den Veninde ogsaa Breve fra Kobenhavn.

Hun var hjemme--at se Sonnen.

-Det er jo det eneste, hun elsker her i Verden, sagde Moderen til Tine.

Den Son havde hun vist faaet noget uregelmaessigt; og saa havde hun mattet rejse bort og var blevet gift, dernede i Nord-Italien, med Lorden eller Skomageren.

-Men hun sidder jo og er rig, sagde Moderen.

Det var ligesom Livssmerten kom hende naer, naar hun talte om den Veninde.

-Ja, Gud ved, hvordan det kan vaere, sagde hun igen:

-Men det gik dem alle galt.

Venindens Fader kom undertiden, altid pludseligt, og altid blev han ganske kort.

En hoj Mand, mager, med en Holdning som dens, der, uden at boje Ryg, er vant til at faerdes ved et Hof.

Pigerne kunde saa ganske uformodet melde:

-Det er Hofjaegermesteren.

Og han kom ind og han bojede sig saa maerkelig dybt og saa maerkelig bevaaget for Moderen, der gik ham imode. Og han satte sig altid i en lang Afstand og han talte med en Stemme, som kom den langt borte fra og den var mattet af Sorg.

Og han gik, saa pludseligt, som han kom.

Men Moderen graed, naar han var gaaet, og Bornene var bange, for det var noget omtrent, som havde der vaeret et Spogelse.

-Jeg vilde blot se Dem, sagde han, naar han gik, og han bojede sig igen og kyssede Moderens Haand.

Han kom for at kunne naevne dem, der var langt borte....

... Men Moderen blev siddende i Juledampen, med sin Ungdoms Breve i sit Skod. Skolelaererens Tine sad paa en Skammel ved Siden af hendes Stol.

Moderen fortalte om sin Forlovelsestid.

Hun kom jo ind fra Provinsen og ingenting vidste hun og ingenting kendte hun og fremmed var hun i Excellencens gamle Hus.

Det var noget nyt og noget helt forfaerdende, med Orstederne og med Mynsterne i Stuerne og i Huset Oehlschlaeger oppe paa anden Sal.

Det var et Liv med Lysekronerne altid taendte, og Svigermoder i det sorte Flojel, og de gamle Slaegtsvaaben broderet paa alle Puder, og Solvkander stillede frem paa Etagerer, og Malerier paa Vaeggene saa hojtideligt, som i en Kunstsamling.

Moderen gik helt forskraekket om.

Men til Forlovelsesgildet, da de drak Skaaler og Excellencen selv havde skrevet Sangen, da sneg Moderen sig ud paa Trappen, Trappen op til Oehlschlaeger, og der sad hun og graed; med Ansigtet i sine Haender graed hun og graed.

Tjeneren fandt hende.

Han maatte hente Faderen.

-Nej, nej, jeg vil ikke derind, sagde hun.

-Lad mig komme hjem--lad mig komme hjem.

Og hun graed, som skulde hun miste sit Liv.

Moderen blev ved at fortælle med Brevene i sit Skod, om sin Ungdom, om de Dage, der svandt.

Men paa en Gang sagde hun:

-Naa, der er Ting, man aldrig skulde tænke paa.

Tine sagde:

-Det er dog altid godt at tænke paa Lykken.

-Nej, Mindet om den slaar ihjel.

Moderen stod op:

-Men, aa, hvor var det dejligt at lobe paa Skojter, sagde hun.

Saa lob hun ud til de hvide Kager. Nu maatte de vaere piskede. Eller hun skulde pludselig laegge Laurbaerblade paa Sylten:

-For alt maa det gores, sagde hun, og gav sig til at lobe omkring. Medens Tine gjorde alting--

* * * * *

Barndomstider--
til Jer er jeg flygtet tilbage,
om I kunde lindre mit Hjertes Ve.
Ingen taeller de Taarer,
som udgraedte Ojne
saa gerne vilde graede.
Barndomsdage,
Barndomsminder,
lind mit Hjertes Ve.

Du, Moder,

der selv led,
rank som en Blomst,
der brat knækket,
du, Moder,
der selv elsket,
bliv nu hos mig
under mit Hjertes Ve.

Langt skal Mennesket gaa
og saa haardt maa det traede--
kom med Eders Glæde
Lind
--for en Stund blot--
al mit Hjertes Ve.
Barndoms minder,
hvad jeg saa skal bede:
at I kunde lindre mit Hjertes Ve.

* * * * *

Men Moderens største Dag var Dagen for Juleaften.

For det var de Fattiges Dag.

Fra om Morgen--og det var vist den eneste Aarets Dag, hun stod saa tidlig op--havde Moderen lagt Risengryn i Poser og Kaffebonner i Kraemmerhuse og Kandissukker ved Siden af.

En Vaegt var der paa Bordet og Tine vejede.

Ret skulde der vaere, og ligemeget i hver Pose.

Men Moderen hældte paa og aldrig slog det til.

-Herre Gud, sagde hun: som om det var Jul mer end en Gang om Aaret.

Naar alle Poser var pakkede, var der ikke Sukker og ikke Kaffebonner i Huset.

-For vi ta'er af vores egne, sagde Moderen, naar det kneb.

Saa om Eftermiddagen kom Husmandskonerne sjokkende. Det var ligesom de saa underlig sneg sig opad Huset, naar de kom. Og de satte Traeskoene i en Rad i Forstuen, og de kom ind i Stuen paa sorte Sokker og maelte ikke et Ord, men fik kun deres og gav en sjattende Haand med et:

-Tak.

Men Moderen havde travlt og spurgte ud: den traengte til det og den til det.

Der var ikke mange overflodige Klude i Barnekammeret, naar Husmandskonerne var vel ude.

-Lille Tine, sagde Moderen: vi faar vel altid noget igen.

Hun sank sammen i en Laenestol, lod alle Vinduer smække op og lod staenke med Eau de Cologne.

-For, kaere Born, sagde hun: De Renligste stinker af grøn Sæbe.

Faderen befalede Stuepigen at afforre alle Dorlaase.

... Næste Dag blev der dækket Juleborde. Det var besværligt, og Moderen var længe om det. For hver skulde have ligemeget. Hele Dagen gik Moderen og maalte og vejede med Ojnene, og var der for lidt paa et Bord, stjal hun lidt fra et andet.

* * * * *

Traeet blev taendt. Tine stod paa en Stige, mens hun taendte det.

Det var kun Solv og Solv og lutter hvide Lys.

Moderen gik rundt om Traeet.

-Der er et endnu, sagde hun. Og hun pegede paa et utaendt Lys.

Hun kunde aldrig faa Lys nok, og hun satte dem paa Grenene saa altfor taet.

-Men vi stikker Ild paa Traeet, sagde Tine fra Stigen.

-Nej, nej, der er et endnu.

Et Aar havde de stukket Ild paa Juletraeet:

Det blussede op et Nu, mens alt Solvet flammede og forkulledes, og Moderen saa til med Skaeret over sit Ansigt.

-Hvor dejligt, hvor dejligt, sagde hun.

Saa faengede Grenene.

-Her bliver Brand, raabte Moderen.

-Ja, det bliver her, sagde Tine, der floj ud i Gangen og hentede to Uldsjaler, som hun kastede over det braendende Trae.

Men Moderen satte flere Armstager paa alle Bordene, og Bornene maatte danse om det forkullede Trae.

-Stella, sagde Faderen: hvor Du ogsaa er uforsigtig.

Der kom et pludseligt Glimt i Moderens Ojne.

-Fritz, sagde hun og loftede sit Hoved, som saa hun endnu for sig det skonne og flammende Trae:

-Fritz, det var saa dejligt....

... Der er endnu et.

Saa var der ikke flere. Alle Lys var taendt mellem det glitrende Solv.

Moderen stod tavs i Traeets Glans.

-Det er den trettende Jul, vi taender her, sagde hun, og hendes Stemme

Iod pludselig mat.

-Men Bordene, Tine, sagde hun, og hendes Tonefald skiftede, mens hun saa hurtigt og langt hen over de hvide Duge:

-Der er ikke nok til Lars Forkarl.

Hun stod grundende foran Lars Forkarls Bord.

-Men Tine, hvad skal man ogsaa finde paa til Lars Forkarl?

Pludselig virrede hun med sit Hoved:

-Tine, sagde hun, lob ind til Fritz. Vi stjaeler ti Cigarer.

Tine listede ind i Faderens Stue.

-Maa vi komme? raabte Bornene i Dagligstuen.

-Straks, sagde Tine og lukkede Doren bag sig.

Hun havde reddet Cigarerne.

-Gud ske Lov, sagde Moderen, der sukkede, som om hun var befriet for en Byrde.

-Saa binder vi dem om med et rodt Baand, sagde hun.

-Jeg har ingen Baand, sagde Tine.

Moderen saa sig om, hen over alle Bordene:

-Vi tager en Slojfe fra Frk. Jespersens Fichu.

Fichuet var en Gave til Moderen fra Froken Helene Jespersen. Det var fuldt af mange smaa rode Slojfer.

-Ja, sagde Moderen, mens Tine losnede Baandet:

-Der er ogsaa for mange Slojfer paa Froken Jespersens Fichu.

Den rosa-rode Stump blev knyttet om Cigarerne.

-Saa, nu lukker vi op, sagde Moderen.

Hun aabnede selv Doren, og Bornene stormede ind.

-Glaedelig Jul, sagde Moderen.

Hun stod midt paa Taerskelen.

-Hvor er mit Bord?

-Hvor er mit? Iod Bornenes Kor.

-Der, der, sagde Moderen. Hendes Ansigt lyste.

Bornene stod om hende i Flok med oprakte Haender.

-Mo'r, Mo'r raabte de, nu det fra Traeet--nu det fra Traeet.

-Ja.

De sidste Gaver laa pakkede ind i mange Papirer ved Juletraeets Fod. Moderen krob rundt paa Gulvet, mens hun tog dem frem og samlede Pakkerne i sin Favn.

Nu havde hun dem, og hun stod op midt mellem Bornene.

-Nu, nu, raabte Bornene.

-Ja.

Og hun kastede dem, som i Grams, ned mod Bornenes oprakte Arme:

-Til Dig, og

-Til Dig, og

-Til Dig, raabte hun, mens Bornene jublede.

Faderen var traadt frem i den aabnede Dor.

Laenet til Dorkarmen stod han tavs og betragtede Moderen og sine Born.

Og hastigt, mens et Glimt af Omhed--eller maaske kun af Beundring--lyste, et Nu, i hans Ojne, gik han frem imod Moderen:

-Du, Giverske, hviskede han.

Moderen slog Ojnene ned, saa det naesten saa ud, som lukkede hun dem et Sekund:

-Du giver, Fritz, sagde hun.

Faderen gled bort.

-Men, Tine, nu maa Folkene ind, sagde Moderen.

De havde allerede samlet sig i Gangen.

Pigerne var paa Sokker, og Karlene havde Stovler paa.

-Saa, lille Born, sagde Moderen og lukkede Doren op:

-Nu er det Juleaften.

De kom alle ind, En efter En, meget langsomt, med et underligt Saet over Dorrinet, som satte de over en Barikade. I Ansigterne saa de ud, som skulde de til Alters.

Bagest kom Jens Rogter.

Han var i sribet Vest over Bukserne, der hang bedroveligt.

De fik Gaverne, og de takkede--hvad de sagde havde aldrig noget Menneske hort--og, skulende til hinandens Presenter, bragte de dem, ligesom i Sikkerhed, hen rundt i Krogene.

-Saa, Jens Rogter, sagde Moderen, nu skal vi danse.

Hun dannede en Kaede.

Forrest var hun selv med Jens, Bornene tog Pigerne og Karlene.

-Slut Kreds, raabte hun til Tine, og hun begyndte at gaa.

Langsomt drog Kredsen om Traeet, mens Moderen, med lidt sitrende Rost, begyndte at synge:

Dejlig er Jorden,
Praegtig er Guds Himmel,
Skon er Sjaelenes Pilgrimsgang!

Gennem de favre
Riger paa Jorden
Gaa vi til Paradis med Sang!

Lidt efter lidt faldt Alle ind, mens Moderens Stemme steg, og de langsomt blev ved at vandre om Traeet.

Alles Ansigter var vendt opad, op mod Juletraeets Lys.

Inde fra Halvmorket faldt pludselig Faderens Stemme ind, saa maerkelig dybt, som fra langt borte.

Moderen var stanset ved Lyden af hans Sang. Saa gik hun atter videre, stirrende ind i Traeets Lys:

Gennem de favre
Riger paa Jorden
Gaa vi til Paradis med Sang!

Sangen dode hen.

-Syng nu alene Mo'r, sagde den aeldste Dreng.

-Ja, vil Fruen synge alene, sagde Mandfolke-Marie, der hele Tiden graed stridt uden at vide det.

-Ja, sagde Moderen.

Og uden at tage sine Ojne fra Traeets Lys, sang hun halvhøjt--hun alene, medens de Alle gik endnu langsommere:

Glaeden er Jordens Gaest idag
Med Himmelkongen den lille,
Du fattige Spurv, flyv ned fra Tag
Med Duen til Julegilde!

Dans, lille Barn, paa Moders Skod,
En dejlig Dag er oprunden,
Idag blev vor kaere Frelser fod,
Og Paradisvejen funden.

Der var tyst et Ojeblik, og Alle var stansede.

-Saa leger vi, sagde Moderen.

Og hun satte Jens Rogter i Galop, saa Alle maatte følge, mens hun sang, og Bornene faldt i "om Traeet, der skal vises, og siden skal det spises".

-Gud bevare mig vel, sagde Moderen, hvor den Dreng synger falsk.

Det var den aeldste, der skraalede lige op i Traeet.

Den Mindste faldt i Kaeden.

-Op igen, sagde Tine.

Men den Mindste graed.

-Saa danser I Andre, sagde Moderen, og hun satte sig hen med den Mindste paa sit Skod.

Lysene begyndte at braende ned, og de holdt op at danse.

Folkene drog af, og Tine gik i Lag med at bringe de Mindste i Seng.

Moderen sad paa det samme Sted.

Paa Gulvet, med Hovedet mod hendes Knae, laa den aeldste Dreng, mens Lysene slukkedes, et efter et, og Solvets Glans blev mat.

-Moder, sagde han, nu dor Juletraeet.

-Ja, min Dreng, sagde Moderen, og hendes dejlige Haand faldt bort fra hans Haar, ned i hendes Skod:

-Nu dor det.

Tine kom tilbage.

Endnu braendte de sidste Lys.

-Bring ham i Seng, sagde Moderen.

-Sov vel, sagde hun, og hun kyssede Drengen paa Panden.

-God Nat, Moder.

Moderen sad ene.

De sidste Lys flammede op som Blus og sluktes. Traeet var mørkt.

Gennem Stuerne derinde hortest Faderens Skridt.

-Er De her, Frue? sagde Tine, der vendte tilbage.

-Jeg sidder her.

De var tavse et Ojeblik. Saa sagde Moderen:

-Tine, tag Karmen for Doren bort.

Tine gjorde det.

-Og luk op, sagde Moderen.

Hun havde rejst sig op og lagt et Sjal om sine Skuldre.

Stille traadte hun ud paa den snedaekte Havetrappe. Tine fulgte hende. Foran dem laa Haven, hvid og tavs. Moderen stod laenge med opadvendt Ansigt, stirrende op mod Stjernerne.

-Frue, sagde Tine, hvor er Betlehemsstjernen?

Moderen svarede ikke. Maaske havde hun ikke hort det.

-Ser De Venus, Tine? sagde hun saa.

Og atter stod de tavse.

Der hertes ingen Lyd i den hvide Have. De stille Marker sov. Tyst vandrede Stjernerne over dem.

* * * * *

Efter Jul kom Tiden, hvor der laestes.

Tine kom i Morkningen og fik Indholdet af Bogerne.

Moderen sad foran Kakkellovnen, med de hvide Haender om sine Knae og fortalte og digtede om. Der var ingen Bog, som blev _den_ Bog i hendes Tanker.

Oehlschlaeger var i saadan hojtidelige, sorte Bind, og der var saa mange Maerker paa Bladene. Moderen kunde Tragedierne naesten udenad, og dog laeste hun dem altid igen. Naar hun slog Ojnene op fra Bogen, mens Bornene lyttede, var det, som var hendes Ojne blevet dobbelt saa store.

-Mo'er, laes mer, sagde den aeldste Dreng.

-Skal Bornene aldrig i Seng, sagde Faderen, der aabnede sin Dor.

-Jo, Fritz, straks, svarede Moderen og laeste videre.

Hendes Stemme var mild som bedrovede Kaertegn er, og der var Taarer i hendes Ojne.

Helst laeste hun Thoras Ord, hvor hun tager Afsked med Hakons Lig.

Tine sad og snoftede som en Sael.

-Skal Bornene i Seng?

-Straks, Fritz, straks....

Og Moderen blev ved at laese.

Tit var det Christian Winther. Oftest "Hjortens Flugt". Versene smog sig saa omt om hendes Stemme.

-Aa, der er ingen, der læser som Fruen, sagde Stuepigen. Hun horte til hende i Krogen ved Bogskabet.

Til sidst blev Faderen utaalmodig, og Bornene _skulde_ i Seng.

Saa graed de og fik Svedsker for artig at følge med Barnepigen.

Men Moderen fulgte Tine op ad Alleen med bart Hoved.

I klare Naetter gik hun der laenge. Hun holdt saa meget af Stjernerne. Lange Tider kunde hun staa og tælle, hvor mange hun kunde se paa en Plet.

Tine stod hos.

Hun spurgte, hvad Stjernerne hed.

Men Moderen havde givet dem Navn efter sine Venner.

-Det var hendes Moders Stjerne....

-Saa De den?

-Og det var Alice's--ser De den? For den er saa bedrovet.

Der var saa mange bedrovede Stjerner og dem elskede hun hojest.

-Stella, raabte Faderen fra Gavlen:

-Stella, Du forkoler dig.

-Jeg ser kun paa Stjernerne, sagde hun. Hun blev staaende et Ojeblik og holdt endnu sit hvide Ansigt opad:

-Det er Fritz' Stjerne, sagde hun, ganske sagte.

Og hun gik stille ind.

Men at stirre paa Stjernerne var hende naesten en Lidenskab.

-Saa er jeg; sagde hun, sammen med alle mine Venner.

Undertiden fulgte hun Tine lige til Kirkegaarden, men laengere aldrig. For hun var bange for Spogelser. Paa dem troede hun fuldt og fast, og sikkert var det, at der hjemme spogede i det blaa Kammer, det gjorde det.

Hun bekræftede det med et Nik:

-Det ved ogsaa Fritz, sagde hun.

Men den, der spogede i det blaa Kammer, var en hvid Dame, og saa man hende, skulde nogen do.

Moderen havde set hende _en_ Gang, og da var den gamle Postmester dod.

Ellers vidste hun mange Spogelseshistorier, og fortalte dem i Morkningen, saa Bornene gos.

Helst fortalte hun den fra Aaholm, for den vidste hun var sand, fordi den var haendet en af hendes Tanter.

Det har nu altid spoget paa Aaholm, sagde Moderen: men dette er sandt, for Olivia sad og friserede sig til Bal, da hun paa en Gang ser en Dame komme ud af Vaeggen--livagtig--hun saa hende i Spejlet ... I graa Silkekjole med store Buketter af Roser, gik hun lige hen og stillede sig bag hendes Stol.

-Men Olivia floj op og styrtede ud paa Gangen og skreg og skreg....

-Men godt var det, at Damen ikke havde faaet hende i Haanden. For det var jo haendet en Selskabsdame ... og hun kom lobende ud paa Gangen, op ad Trappen, ind til Grevinden og raabte: en Dame kom ud af Vaeggen og hen imod mig og lige op til mig og tog mig i Haanden--og drejede mig rundt....

-Og saa, i det samme Nu, blev Selskabsdamen gal....

-Ikke til at redde, hun var gal.

Fortalte Moderen.

Men hun sagde ogsaa, at tilsidst havde Greven paa Aaholm ladet grave paa det Sted i Muren og i et hemmeligt Rum havde de fundet et Skelet.

-Hun var naturligvis blevet myrdet, sagde Moderen.

Alligevel var Spogelser nu sin Sag. Men Varsler, det var noget, der var bevist. Og Hunde og Ugler, de vidste mer end Mennesker.

-Aldrig skreg Uglerne i Kirketaarnet, uden imod Dodsfaeld i Sognet.

-Det ved da Degnens, sagde Moderen, og hun nikkede.

Om Vintereftermiddagene gik Moderen med Bornene paa Besog. Alle Bornene pludrede, mens de gik gennem Alleen, rundt omkring Moderen som en Fugleungeflokk.

Oppe ved Enden af Alleen boede Sognefogden.

Fin og paen og hvid laa Gaarden stor og bred, midt paa den hvide Mark, lukket med en gronmalet Port.

Der var de Dage, hvor de gik ind om til Sognefogdens.

Sognefogdens "Kvind" gik straks i Kokkenet.

Hun sagde sit Goddag med en Stemme, man ikke horte, rakte En en fugtig Haand, man ikke fik fat i, og gik i Kokkenet for at sørge for Mad. Man havde ikke vaeret ti Minutter hos Sognefogdens, for Bordet bugnede. Der var altid Ribbenssteg og Rodbeder ved Siden af Sylte. Brodskiverne var saa store som et Landkort.

Sognefogden var en tyk Mand, der havde Frakke til Brug ved Altergang og Marked i Augustenborg, men som ellers var i Skjorteærmer. Han sagde aldrig noget, men lo altid, saa hele hans Krop rystede.

Moderen satte sig fortvivlet til Sylten.

Men kom hun hjem fra en Sognefogedvisit, maatte hun altid have et Glas Rodvin til at skylle Fedtet ned med.

Der var gaaet Aar hen, og altid gik det ens hos Sognefogdens: at Konen gik i sit Kokken efter sit Goddag, og Manden, i ham begyndte det, bare han saa "Moderens" Ansigt, at klukke, saa hele den lille Mellemstue skjalv.

Men saa en Dag, det var en Morkning, slaebte der sig noget som en tung Byldt ind i Dagligstuen hjemme. Og Byldten--det var ikke andet end Torklaeder og et stort Sjal og et lille Sjal--kom ikke laenger end til Stolen ved Bogskabet, men der faldt den ned som en tung Dyne falder, og Byldten graed og graed og graed.

Ud fra alle de Klaeder kom Graaden stille og ustanseligt.

Den Byldt var Sognefogdens Kone, og da var hendes Son dod ved et Vaadeskud.

Moderen knaelede ned, og hun sogte at komme ind til Konen--ind gennem Sjalerne, ind for at troste hende.

Men Byldten bare graed og graed og sagde:

-Jeg skulde tale med Pastoren.

-Ja, ja, Madam Hansen, ja, ja, Madam Hansen....

-Jeg skulde tale med Pastoren.

Og Byldten kom hen over Gulvet, jamrende saa stille, saa tung som noget, der ikke levede, ind til Praesten.

-Hvor hun graed, sagde Moderen, hvor hun graed--naar man bare havde kunnet faa Sjalerne af hende.

Som om det havde bragt hende den Sorg naermere.

... Moderen og den aeldste Dreng skulde op og se Sognefogdens Son.

Det var ligesom der ikke hortest en Lyd i Huset. Hunden goede ikke og Fjerkraeet var lukket inde.

Sognefogden tog imod Moderen og Drengen i Doren.

Han havde en sort Frakke paa og han sukkede. Tale gjorde han ikke, mens Moderen og Drengen stille gik gennem Stuerne, hvor alle Dorene stod aabne.

I Storstuen stod Kisten.

Der var saadant et gult Lys, som der kommer, naar der er Lagner for Vinduerne.

Sognefogden tog Klaedet vaek fra Ligets Ansigt.

Der laa Sonnen stille.

Hjemme i Borgestuen havde de sagt, at ved Anders Niels var mange Piger kommen galt afsted:

-For han havde saadan en kvindagtig Mund, havde Avlskarlen sagt:

-Som Pigeborn ikke stod for.

-Og et Par Ben, de ikke fik Ojnene fra....

Men nu laa han stille. Det var ligesom der slet ikke var noget Udtryk i hans Ansigt--kun Kulde.

Sognefogden gik og mumlede nogle Skriftsteder, han kunde fra sin Konfirmation.

Moderen saa laenge paa Ligets Ansigt. Saa daekkede hun selv Klaedet til. Det laa saa hojt over den store og lige Naese.

Sognefogdens Kone havde ikke vaeret inde. Hun gik paa sorte Sokker i sit Kokken.

Da Moderen og Drengen kom ind i den forreste Stue, stod Bordet daekket. Det var fuldt af Mad.

Konen gik om og bod.

Dorene stod aabne ind til den tyste Lig-Stue.

Sognefogden spiste sindigt. Stykke efter Stykke. Han maatte spise meget i de Sorgedage.

Talt blev der ikke.

Drengen fik Solbaerrom og stak Glasset ud--for Moderen saa det ikke--saa han blev ganske or.

De sad laenge ved Bordet. Sognefogdens Kone havde sat sig ved Doren. Hun havde ikke maelt et Ord.

Men da Moderen vilde gaa og kom hen til Konen og vilde sige Farvel, maerkede hun, at Staklen rystede over det hele Legeme.

Hun saa ned i Gulvet, og da hun forsogte at tale, fik hun naesten ikke Ordene frem....

-For det var saa meget, blev hun ved at sige ... men hun vilde bede, om Fruen ikke vilde synge lidt ... om hun vilde synge lidt ved Liget.

Moderen svarede ikke.

Hun tog kun stille Tojet af igen, og de gik ind alle fire--gennem Stuen, gennem Mellemstuen, ind i det gule Lys.

Fogden bragte en stor Salmebog.

Men Moderen sang ud i Luften og uden at se paa den dode Son:

Naar jeg betaenker ret den Stund,
da jeg skal heden fare,

min Sjael sig fryder mangelund,
som Fugl ved Dagen klare.
O Dag, saa blid,
da al min Strid
skal faa en salig Ende:
Til Glaeden sod,
i Jesu Skod,
jeg gaar fra min Elende.

Forældrene rorte sig ikke. Moderen ene sang.

Drengen stod og saa paa hende. Hun var ganske hvid i Ansigtet.

Den ene Stemme lod saa saert, der over en fremmed Dod.

Eja, min Sjael, vaer frisk og bold.
Glaed dig i Christ, din Herre!
Thi Doden, som var Syndens Sold,
Dig nu skal Frelse vaere.
Straf var den for,
nu er den Dor
til Himlens lyse Rige.
Nu er din Dod
en Sovn Saa sod,
al Sorg med den maa vige.

Der var stille et Ojeblik.

Saa lagde Konen Klaedet over Ansigtet.

Drengen horte ikke Moderen sige saa meget som Farvel.

Sognefogden gik med dem hen over Gaarden. Han lukkede Porten op og lukkede den i.

Moderen og Drengen kom ud paa Vejen. Moderen talte ikke.

-Moder, sagde Drengen, du var hvid i Ansigtet.

-Kom nu, sagde Moderen.

Da de kom hjem, var Moderen tavs og frysende. Ved Aftensbordet blev der naesten ikke talt.

-Fritz, sagde Moderen pludselig:

-Det Menneske har ikke haft nogen Sjael.

-Stella.

-Nej.

Moderen tav lidt.

-Han har kun haft Blod ... og nu er det blevet koldt.

Faderen svarede ikke.

Men Moderen sad et Ojeblik:

-Menneskene burde altid blive gamle, for de skal dø, sagde hun.

-Stella, saa du taler.

-Jo, det er sandt. For saa har Lidelserne altid givet dem en Slags Sjæl.

Hun tav lidt:

-Ungdommen har kun Blod.

Det var, som var Moderen i et hemmeligt Oprør:

-Jeg kan ikke glemme det Ansigt, _hvor der intet var--_

Hele Oen modte til Begravelsen.

... Men kom man forbi Sognefogdens Gaard, laa de smaa Husmandshuse bag Gaerderne. Deres Vindueskarme var grønmalede og deres Døre var grønne, men selv var de hvide midt i Sneen.

Moderen nikkede til hver Rude og Bornene nikkede efter, og den ældste Dreng løb i hver Snedrive, der var kastet op langs Vejen:

-Saa den Dreng gaar, sagde Moderen.

I det yderste Hus boede Elsebeth.

Hun var den ældste i Byen. Hun var vist hundrede Aar. Der var saa stille i Stuen, at Bornene syntes ikke en Gang Katten turde knurre. Eller maaske havde den glemt det. For den var ogsaa gammel og laa ved Sengen. Men naar den gik aabne sine graagule Ojne, saa troede man, den vidste mange Ting.

For i Tiden havde Else spundet--spundet, spundet.

Men nu var Rokken stillet hen.

Den stod ved Karmen. Den stod som et Ur, der allerede er runden i Staa.

Elsebeth nikkede til Moderen, naar hun kom.

Stemmen kom saa dybt nede fra det svaere Bryst:

-Ja, jeg sidder her, sagde hun.

-De sidder jo godt, Elsebeth, sagde Moderen.

Katten rorte lidt paa sig og Moderen skottede hen efter den--ti for Katten var Moderen bange: den holdt ikke af Fremmede, den vilde ha'e, Elsebeth og den skulde vaere ene.

-Ja, En sidder og venter, sagde Elsebeth.

-Forst lever En og saa taenker En tilbage og saa tilsidst sidder En bare og venter.

-Gamle Folk bliver kloge, sagde Moderen.

-Ja.

-Men det nytter dem ikke, Madam, og heller ikke de andre. For Blodet er Blodet, og det vil syde, til det bliver mat eller koldt.

Elsebeth saa paa den aeldste Dreng--hun havde saa klare Ojne, men de sad dybt--:

-Han vil ogsaa en Gang faa Blod nok, sagde hun:

-Blod nok og Taarer nok faar man paa samme Tid.

-Hvad siger hun? spurgte Drengen.

Men Moderen svarede ikke.

Elsebeth tav en Stund, mens Katten havde aabnet sine Ojne.

-Saa er det Modersorgens Tid, men ogsaa det gaar over.

-Hvad siger hun? spurgte Drengen.

-Der er Modre, som dor, mens deres Born er smaa, sagde Moderen.

-De har det bedst, sagde Elsebeth.

Der var stille i Stuen. Ogsaa Uhret var gaaet i Staa. Elsebeth trak det ikke mere op. Naboens Kone kom til sin Tid--efter Solen--og bragte Elsebeth op og bragte Elsebeth til Hvile.

-Men tilsidst saa taenker man kun, hvad vel det Hele skal til.

-Hvad mener Elsebeth?

-Jo, Madam, for Gud er for stor og han kan heller ikke ha'e no'et med os at gore.

-Vi ved det ikke, Elsebeth, sagde Moderen.

-Jo, Madam, for vi er for smaa, og han kan ikke ha'e Tid at ha'e noget med os at gore.

Elsebeth tav og Moderen stod op med sine Born.

-Farvel, Elsebeth, sagde Moderen, her stiller jeg Hyldebaersaften.

-Farvel, sagde Elsebeth.

Men ude paa Vejen var Moderen tavs.

-Hvad var det alt, hun sagde? spurgte Drengen.

-Hun talte om Dig, sagde Moderen.

Og hun tav igen.

Men naar den aeldste Dreng var ene ude, gik han, naar han kom til

Elsebeths Hus, altid over paa den anden Side af Vejen. For det var, ligesom han var bange.

... Naaede man videre hen ad Vejen til Degnens, kom man til Madam Jespersen.

Hendes Hus laa paa et Gaerde, og man maatte klatre derop ad en Trappe, der kun havde et Raekvaerk. For-Stuen var stroet med Sand, og der lugtede af Jomfruelighed og Lavendler.

Madam Jespersen sad paa en Forhojning og strikkede Stykker. Der havde hun siddet saa laenge Staerene var kommet til Byen. "Stykkerne", som hun strikkede, laa hvidtskinnende paa hvert Mobil og paa hver Stol.

Havde Bornene sat sig og skulde de rejse sig igen, gik de med hver sit Stykke klistret til en lidet omtalt Legemsdel.

-Dreng, Dreng, sagde Moderen til den aeldste og fik Stykket tilbage paa sin Plads. Alle Stolesaeder var broderede med Kanevas af Froken Helene. Froken Helene broderede altid Stjerner i mange Farver paa forskellig Bund.

Madam Jespersen talte Holstensk--for der var hun fra--og havde en Gang vaeret Kammerjomfru hos de Rantzauer. Ingen vidste, hvordan hun var slaaet derhen, just i denne Krog.

Hun var altid i Moire, og fyldte en hel Mahognistol med brede Arme. Paa Hovedet havde hun en tronende Kappe, som Bornene troede hun sov med. Om Haand-leddene bar hun Armbaand af Rav.

Hun stod kun ned af Forhojningen, naar hun gik i Kirke. Saa var hun i Moire-Mantille og derover et strikket Sjal.

Froken Helene maatte, naar Kaffen skulde paa Bordet, altid rydde mange Monstre til Side. Det var Monstre af graat Indpakningspapir til hendes aldrig fuldkommengjorte Garderobe. Hun var to Gange om Aaret i Flensborg og vendte tilbage med Hovedet fyldt af Modeller til Kjoleliv, som beskaeftigede hende i det folgende Halvaar.

I Tojer elskede hun de skotske Monstre.

Hvad hun omsyede, var kun Livene. Nederdelene forblev saa nogenlunde de samme. Kun til Tider forsynedes de med Garneringer.

Kagerne til Kaffen kom frem af en Kasse, der stod under Madam Jespersens Seng. Madam Jespersens Seng var hoj som et Bjerg.

-Ach ja, man maa vaere taalmodich, sagde Madam Jespersen og lod Haenderne synke. Hun havde en Gang prynset sig med mange Kammerjomfruringe, som nu var forsvundne i de korte Fingres Fedme.

Jomfru Helene vimsede og snakkede.

Jomfru Stine stak kun et knoklet Ansigt ind ad en Dor til Goddag. Hun maatte blive i sin Syskole.

-De kan da blive et Minut, sagde Moderen, lad dog de Unger sy.

Men Jomfru Stine var ude igen i en Stue bag Gangen, hvor syv Pigeborn

med Musehaler syede Linnedsyning med sammenknebne Munde.

Jomfru Stine var lang som et Mandfolk og senet som et Og.

Hun havde Stave-Hold om Formiddagen og Sy-Hold om Eftermiddagen. Hun fik en Mark om Maaneden af Sy-Holdet pr. Hoved.

-Ach, ja, sagde Madam Jespersen, den Stine la'er sig aldrig Ro.

-Men man maa vaere taalmotich.

Jomfru Helene lagde Kagerne paa et lille Porcellaens-fad med seksten smaa Haandbevaegelser for hver Kage.

Hun lob til og fra Kokkenet for at passe Kaffen, mens hun ustanseligt snakkede. Jomfru Helene snakkede uden Ophold hele Aaret uden at nogen Moders Sjael den en og tredivte December vidste, hvad hun havde sagt.

-Ja, die kleine schwaermt, sagde Madam Jespersen.

Var Kaffen paa Bordet, kom Jomfru Stine ind i et Nu og satte sig ved Doren paa en af de tre Mahognistole med rigtige Saeder--de andre Genstande til at sidde paa var mere skrobelige, med Fletrygge--for hun satte sig haardt og maatte have noget under sig.

Hun slugte Kaffen og var ude igen.

Fra Kagefadet var der altid forsvundet nogle Kranse. Hun uddelte dem som Belønning i Syskolen. Det laa ellers ikke til Froken Stine at stjaele, men af Kagerne stjal hun i ubevogtede Ojeblikke. Kunde hun ikke det, kobe hun Sukkerkringler i Kroen.

Det gik til Musehalerne. Der var jo altid en, der var faerdig med et Stykke Linned.

Naar Moderen kom ud i Gangen for at gaa, stak Jomfru Stine sit Hoved ud af Skolestuen--det slog lidt lummert ud af det lille hvidkalkede Hul--hun skulde altid kysse Moderen, for hun gik. Det var det eneste voksne Menneske, hun kyssede.

Den aeldste Dreng lob paa alle de fjorten Traesko i Forstuen.

-Hvor den Dreng er kejtet, sagde Moderen:

-Han laerer aldrig at fore sig.

Jomfru Stine blev staaende i Husdoren og nikkede, men Jomfru Helene bojede Blomsterne i Stuevinduet til Side med en sirlig Haand og smilede bare.

-Moder, sagde den aeldste Dreng, naar de kom ned paa Vejen, Jomfru Stine har Ojenbryn ligesom Lars Forkarl.

Jomfru Stine havde Mandfolkeojenbryn over et Par Ungpigeojne.

Moderen elskede at lade sin aeldste Pode snakke. Han snakkede ganske som hun selv, i de samme Saetninger, med samme Ordstilling, med en gammelklog Vigtighed, der virkede som Visdom. Og altid stak hans Hoved, der var for stort til Kroppen, frem ved Siden af Moderens

Skort.

Naar de kom hjem fra Borneselskab, vilde Moderen altid have Beretning om Gildet.

Hun satte sig midt paa Dagligstuegulvet i sin Yndlingsstol, som satte hun sig foran et godt Bord.

-Saa, sagde hun, lad mig saa hore.

Alle Bornene talte i Munden paa hinanden.

-Drengen forst.

-Drengen forst, sagde Moderen.

Og Drengen sprang op i Flojelsblusen, og abede alle efter, Piger og Dreng, i Stemme og Lader, og Moderen vred sig af Latter i sin Stol.

-Og hvad saa? Og hvad saa?

Drengen blev ved. Han kunde det hele Selskab udenad. Han abede efter og han sprang som en Kakkalak. Tilsidst sagde Moderen:

-Hvad fik I?

Og Bornene skreg Maden i Munden paa hinanden.

Af Maden i Selskaber lo Moderen mest:

-De laerer aldrig at spise her tillands, sagde hun: Herre Jesus, hvad er det, de saetter paa Bordet.

Til Borneselskaber satte de jo nu en Gang for alle kun Smorrebrod og Mandelbudding paa Dugene.

Faderen aabnede tilsidst Doren til sin Stue:

-Stella, du odelaegger ganske den Dreng, sagde han. Born skal dog ikke kritisere, fra de ligger i Vuggen.

-Fritz, jeg kan da ikke hindre Drengen i at se.

Og Faderens Dor lukkede sig igen.

Faderens Dor var naesten altid lukket og Bornene vidste naesten ikke, hvordan der saa ud bag den Dor. For de kom der saa sjældent og derinde var mørkt.

Stuen vendte mod Nord, og der kom aldrig Sol. Moblerne var af dybt Mahogni.

Faderen vandrede mest--op og ned ad sit Gulv.

-Hvem er det? sagde han, naar nogen kom ind, og ligesom for sammen.

-Det er mig, svarede et af Bornene, der kom for at hente en Bog.

Og Faderen vandrede videre henover sit Gulv, mellem de samme fire

Vaegge.

Han elskede at have det hedt, og havde dog altid hvide Haender af Kulde.

Ved Middagsbordet, naar et af Bornene talte, kunde han pludselig rive sig ud af sine Tanker--han sad altid bag en Flaske fin Rodvin med rodt Lak--:

-Gud ved, hvordan de Born bliver opdraget, sagde han.

-Kaere Fritz, svarede Moderen, hvordan skal man opdrage Born paa Landet.

-Som Born, sagde Faderen og faldt igen i Tanker.

Han var altid hvid i sit Ansigt, og hans Skaeg var begyndt at blive graat.

Men Moderen sagde til Tine fra Skolen:

-Kaere Ven, Born er Born, hvad de ikke horer her, det horer de i Borgestuen.

Det var saerdeles sandt. Bornenes gladeste Timer var i Borgestuen. Der var saa koghedt, saa de blev glorode i Hovederne, mens de sad i Krogene og horte til. Der var bestandig stor Forsamling fra hele Landsbyen, fordi aldrig nogen taenkte paa, hvormeget ol der blev fyldt i Krusene.

Udepigen lob bare til og fra, paa sine sorte Sokker, og skaenkede.

Det var som paa en Kro.

Lars Forkarl sad for Bordenden og forte Forsaedet. Husmaendene garnerede Vaeggene. Maren Udepige stod ved Doren og grinede.

Der var ikke den Sladder fra Landsbyen, som ikke gik gennem Borgestuen.

Moderen lukkede undertiden Doren op:

-Naa, Born, hvad Nyt?

Og hun satte sig selv ved Kakkellovnen. Saa forte kun Lars Forkarl Ordet, mens Husmaendene sad og skaevede til deres Krus.

Lars Forkarl havde vaeret der saa laenge, nogen kunde huske. Alle Tjenestefolkene blev i Huset de uendelige Aar. Moderen klagede bestandig til Faderen over deres Opforsel. Faderen sagde:

-Men saa lad dem gaa.

Moderen vendte hjaelpelost Ojnene mod Loftet:

-Men de vil jo ikke, sagde hun.

Og de blev.

Stuepigen havde det med Hovedpine. Hun bandt sit Hoved ind i Haandklaeder, saa hun lignede en Haardt-saaret, og gik ud og ind ad Doren, mens hun jamrede. Midlet mod hendes Onde var en ustanselig Kaffestrom og hun foretog sig intetsomhelst.

-Jeg finder Hannes Koste allevegne, sagde Moderen.

Kostene var forladte.

Hanne selv sank sammen i Dagligstuen ved Bogskabet og jamrede:

-Jeg har sagt til Marie, hun saetter Kaffen paa, sagde hun.

-Det var jo godt, svarede Moderen.

-Vil Fruen ikke ha'e en Kop med? jamrede Hanne.

-Aa, Tak, naar den er der, sagde Moderen.

Husjomfruen sad ved Vinduet og broderede. Det var en meget lang og apatisk Person, der brugte bestandig at vaere fornaermet som Paaskud til intet at udrette.

Moderen saa sig rasende paa hende og spurgte hende hver Ugedag, om hun ikke vilde tage til Sonderborg med Vognen.

-Gud, sagde hun, saa er jeg af med hende saa laenge.

Hun slog Haenderne sammen i sit Skod.

-Alle mine Husjomfruer bliver saa fine, at de kun kan brodere.

Til det yngste Barn havde der vaeret Amme. Samme Amme lod Navnet Rose, og det viste sig, hun var berygtet paa hele Oen. Da hun ikke ammede mere, gik hun over til en ubestemmelig Stilling, for der var i Huset allerede Barnepige.

Faderen gjorde mange Forestillinger for at faa hende ud og vaek.

-Kaere Ven, sagde Moderen: vil du sige mig, hvordan jeg skal faa hende afsted.

-Hun sidder jo ogsaa kun i Gaestekamret og syr. Der gor hun jo ingen Skade.

Rose sad videre.

Naar der overhovedet var Tale om Tjenestefolkene, sagde Moderen:

-Ja, Fritz, naar du overhovedet vilde tage dig af det, skulde du nok selv se.

Faderen var meget for traet til at tage sig af det.

Undtagen en Gang.

Den aeldste Dreng kom gennem en Stue og sagde til Hanne Stuepige: Luk Doren.

Han vidste ikke, at der stod aabent ind til Faderen, som straks viste sig, kridhvid, i sin Dor:

-Vil De vaere saa venlig, Hanne, at hente de andre, sagde han.

Det indre Tyende kom sammen, mens Drengen skjalv og Faderen ventede. Da alle var samlede, gav Faderen sit aeldste Afkom en Orefigen uden nogensomhelst Ceremoni.

-Vil Du saa maaske, sagde han, bede Hanne om Forladelse og sige til hende:

-Hanne, vil De vaere saa god at lukke Doren.

Drengen gjorde det med en graadkvalt Rost, hvorpaa Tyendet blev bortsendt.

En vis Hoflighed mod Underordnede blev efter den Dag--for der var ingen af dem, der kunde mindes, at Faderen havde revset nogen af Bornene--noget, der gik dem over i Blodet.

-Det er iforvejen haardt nok at vaere tjenende, sagde Faderen.

Maaske gjorde Bornene sig i Anledning af det "haarde", i Stilhed adskillige kritiske Tanker: for i Hjemmet var der ingen, som regerede uden dem, der tjente.

Tine fra Skolen, der var den sunde Fornuft, sagde, naar Moderen klagede:

-Gud, skift ikke, sagde Tine: det er dog bedre at vaere i Lommerne paa de gamle.

-Kom, sagde Moderen til hende, lad os gaa lidt ud.

De tog et Par Sjaler paa og gik ned om Laagen ind i Haven til den islagte Dam. Langs Bredderne laa Sneen mellem det halvvisnede Graes.

Ude bag Poplerne bredte sig de store Enge.

Pludselig blev Moderen sorgmodig, og hendes skonne Stemme lod som en Klage.

-Hvor her var smukt i Sommer, sagde hun.

Langt og bedrovet saa hun ud over Engenes Is og Sne, hun, der elskede den lune Vind og Solen.

Hun stirrede paa Lysthuset med de hvide Sojler. Paa hendes Fodselsdag i Juni var de Sojler altid omvundne med Kranse.

-Jeg oplever ikke mange Somre, sagde hun.

-Vist saa, sagde Tine.

Men Moderen blev ved at stirre paa sit Lysthus over mod de islagte Enge:

-Nej, sagde hun, og hun begyndte at græde, hun, som elskede det lyse Liv.

* * * * *

Moder, du som bojede dit Hoved,
da Sorgen kom,
og lukkede dit Oje
da Skumringen brod ind
for dig og for os alle--
Moder, du,
der slynges endnu Roser,
Blomster, Roser
om de hvide Sojler--
Roser, Blomster,
Moder--
for de andre.

Men du kunde ikke
leve i Vinter;
ikke naar Jorden
og ikke naar Hjertet var dodt.
Du gik.

Og dog og dog
blomstrer der glodende Roser--
Roser, Roser
blomstrer dog for de andre.

* * * * *

Naar man fra Jespersens kom et bitte Stykke laenger, da bojede Gaden om paa Kirkepladsen.

Der laa Kroen og var hvid som Kirken, dens Genbo. Kun var Krodoren grøn, mens Kirkens Port var sort.

Til venstre var Smedjen. Den var saa maerkelig firkantet, ligesom med en sort Kalot paa til Tag. Men inde i Smedjen var der Nat og Flammer.

Den aeldste Dreng listede tit over til Smedjen om Sondagen. Saa var der saa stille og lunt fredeligt, og Vaeggene var Vaegge som alle andre og Doren var bare en Dor og Stenene Sten, mens Smeden selv kun var blevet en hvid og rigtig Mand, som, glad og stor, sad udenfor Kroelaengen.

Han sad og saa paa dem, der gik i Kirke.

Men kom Mandagen, saa var Smedjen atter fuld af den sorte Nat og den rode Ild. Og aldrig vilde Drengen have turdet gaa derind, hvor de sagde, Smeden gik, som en stor sort Skygge mellem Baelgenes sorte Spogelser.

Til hojre kom man til Skolen. Den ligesom stottede sig saa venligt op til Kirken, laenede sig til den og hvad dens var.

Trappen til Skolen var stroet med Sand. Doren til Huset var saa lind paa sine Haengsler. Straks i Gangen skinnede alting. Vaeggene, Gulvet, Loftet skinnede. Der var ingen, som saadan fik Gronsaebe til at skinne under sine Haender som Degnens Tine.

Tilhojre laa Skolen. Den var fuld af en evindelig Summen. Bornene sad i Rader over Abc og Katekismus, hver paa sin Side, som Mandfolk og Kvindfolk i Kirken. De svedte og de duftede over al den Kundskab. Gamle Degn rog Pibe til med staerk Tobak, og svedte med. Han svedte altid, og altid holdt han Kakkelovnen gloende.

Naar Moderen kom ind i Degnegangen, loftede hun paa Skolelinken:

-Godaften Degn, sagde hun:

-De har det lunt.

-Goddag, Goddag, svarede Degnen.

Men Bornene floj op paa de rode og sorte Hoser.

-Ja, det lumrer, sagde Degnen, med de mange Smaarumper.

Moderen lukkede Doren. Paa den anden Side Gangen havde Tine allerede hort hende og faaet Stuedoren op:

-Nej, men kom dog ind, raabte hun, vi har da Varme.

Der var altid Varme i Skolen.

-Vor Herre bevare os, hvor det lumrer i Skolen, sagde Moderen, der faldt ned i en Stol. Ingen Stole var saa lette at falde ned i, som de hos Degnens. De var saa brede med udsvajede Arme, som stod de bare og laengtes der efter Godtfolk.

-Det er Bornene, sagde Tine.

Hjemme paastod Moderen, at Gamle Degn lumsk lumrede med.

Men inde i Stuerne duftede der af Rogelse og gamle Rosenblade og Renlighed.

Degnemadammen kom frem i Kokkendoren:

-Nej, at De kom, sagde hun og nejede.

-Vor Herre bevare os, vi kommer her de seksten Gange om Ugen.

Moderen var allerede ude i Kokkenet. Hun maatte se det. Degnens Kokken var hendes Fryd og hendes Forbavselse. Saa mange Kobberkar og saa de kunde skinne--Pander og Gryder og Potter op langs Vaeggene.

Kaffekanden havde Mave og var altid paa.

-Den kommer aldrig af Torvene, sagde Moderen.

-Aa nej, sagde Madammen, her kommer jo saa mange--Gud ske Lov ... man er da kendt.

Hele Egnen kom i Skolen. Alle gjorde Holdt for Doren og "stod" indenfor.

-Man maa derop, sagde Moderen, det er som man altid var ventet.

-Og Degnens ved Nyt--men de sladrer ikke.

Bornene var komne af Tojet og lob allerede Tagfat i Storstuen. Intet Gulv var saa godt til Tagfat. For det var saa rummeligt som en Sals, og alle Stolene stod saa taet til Vaeggene og spaerrede ikke.

-Kaere Born, sagde Moderen hjemme: jeg ved det ikke, men der er det ved Degnens Mobler, at de er saa venlige.

Tine tog Kopper frem og Tine kommanderede til Legen.

-Op igen, op igen, raabte hun. Den aeldste Dreng var falden.

-Saa, nu dumper Drengen, sagde Moderen.

-Op igen, op igen, raabte Tine.

-Tine, hvad gor De ved Deres Daekketøj? sagde Moderen, der var inde i Stuen igen og var falden ned i en anden Stol. Det skiftede hun med hos Degnens.

-Jeg faar aldrig mit saa hvidt, sagde Moderen og rystede fortvivlet paa sit Hoved.

Hendes eget var ganske ligesaa hvidt, men Degnens forekom hende altid hvidere. Alting forekom hende hvidest og dejligst hos Skolelaererens--undtagen Sengene. De var de hojeste i Byen.

-At de kan ligge i de Bjerger, sagde hun, naar hun kom hjem.

Sengene _var_ Bjerger, Dyne over Dyne, med rode Vaar og hjemmevaevede Lagener.

-Jeg vilde kvaeles, sagde Moderen.

Sengene var Degnemadammens Stolthed. Sine Brudelagener viste hun altid frem. Dem havde hun begyndt at vaeve, da hun var Pige, og Tines Daabsvugge havde vaeret bredt med dem.

-Det er saadan, sagde Madammen, og hun stod og kaertegnede Lagenerne, med ens egne Haenders Arbejde.

Nu var hun ved Vaffeljernet. Moderen fornem allerede Duften.

-Skal vi ha'e Vafler? sagde hun og skuttede sig. Moderen havde altid saadan et Traek med Skulderen--et lille hastigt og spaedt--naar hun glaedede sig til Mad.

-Aa, det er dejligt, sagde hun.

De forste Vafler kom ind og Kaffen dampede. Moderen satte sig i den Hesthaarssofa, med et Plump, lige under Billedet af Kong Frederik den Syvende. Han hang der mellem sine to lovmaessige Gemalinder.

Bornene blev placerede paa Stolene rundtom. Paa Kaffen braendte de sig og tog ikke Ojnene fra Vaflerne.

-Pas paa din Kop, raabte Moderen til den aeldste Dreng.

-Josses, lad ham sidde, sagde Tine.

Men Moderen rystede paa Hovedet.

-Han ta'er lige akavet paa alle Livets Ting. Det bliver hans Ulykke.

Men Tine lo, mens hun strog hans Haar:

-Han har det maaske ikke efter Fremmede, sagde hun.

-Naa, Tine, sagde Degnemadammen.

Men Moderen lo og loftede de dejlige Haender med de fulde Aarer:

-Nej, sandt er det, Haenderne er dejlige. Men de sidder forkert i Leddene.

Degnekonen tog dem og klappede dem:

-De er da heller ikke gjorde til det jevne, sagde hun.

Men pludselig var Moderen blevet alvorlig:

-Nej, sagde hun, og naesten med en helt anden Stemme: men med saadanne Haender kan man heller ikke vaerge sig.

Hun slog over i Stemningen igen.

-Nej, Tine har Haender, sagde hun og saa beundrende over paa Tines travle Haand, der atter delte Vafler ud til Bornene. Den var saa kraftig og ikke stor alligevel.

Saa begyndte de at tale om Grevinde Danner:

-Vor Herre bevar'es til Fruentimmer, sagde Tine.

Grevinde Danner var Egnens stadige Stof. Gottorp Slot var jo naer, og fra Gottorp kom Kongen og Grevinden saa til Sonderborg. Grevinden haabede stadig at naa til en Krog, hvor hun kunde blive rettelig hyldet.

Naar Grevinden kom til Sonderborg, blev alle Oens Embedsmaend kommanderede til Taffels med deres Fruer. Embedsmaendene kom og Fruerne sendte Afbud.

Moderen var der saa godt som alene.

-Jeg vil se hende, sagde hun:

-Kaere Venner, hun er dog virkelig maerkvaerdig.

Faderen og Moderen var der og blev ret unaadig modtagne. Grevinden kendte deres Familjeskab med den Sjaellands Bisp, hvem hun vel huskede fra sin Vielse. Sagnet gik, de havde maattet holde ham halvt i Fangenskab paa Frederiksborg, for de tvang ham til at vie sig.

-Dygtig er hun, sagde Moderen, da hun kom hjem, om Grevinden:

-Men Herre du min Skaber, hvor er hun nedringet ... og hvad er det

saa, hun viser? ... saadanne Koddynger viser man ikke en Gang frem for sit Spejl....

Ovre i Skolen begyndte de at synge. Gamle Degn sang for og Bornene svarede ham ihaerdigt i mange Tonarter. Det var en Begravelsessalme.

Herinde blev de ved at tale om Grevinde Danner.

Som Markens Blomst henviser fage
alt, hvad af jordisk Rod oprandt,
og talte snart er Stevets Dage,
selv hvor med And det Gud forbandt;
kun hvad der kom fra oven ned,
kan blomstre i al Evighed--

sang de derinde, Degnens Bas og Flokkens Diskanter.

Moderen kunde saa mange Historier om Grevinden. Hun fik dem fra sin Svigerfader, den gamle Excellence, der hadede "den Person" af en oprigtig Sjael.

Moderen fortalte en Historie fra Frederiksborgs Kanaler. Kongen og hans Frue var ude at ro. Saa blev hans Majestaet Frihedskongen pludselig rasende.

-Smid hende i Soen, raabte han:

-Smid den Kaelling i Vandet, skreg han.

Folkene tovede.

-Saa for Satan--smid den Maer i Soen, kommanderede Majestaeten.

Og Majestaetens Frue "maatte i Soen" og vade til Bredden.

Moderen lo som besat.

Derovre blev de ved at synge. Det lod saa bedroveligt:

Men vel Enhver, som Haabet grunder,
paa, hvad kun Engles Ojne saa,
hver Sjael, som til det Heje stunder
og Verdens Glimmer tor forsmaa!
Til dem kom det fra oven ned,
som blomstrer i al Evighed.

-Ja, sagde Degnens Madam midt i Grevinde-Snakken--hun taenkte paa Gravsalmene--:

-De maa jo synge dem--for Kordrengenes Skyld.

Men Moderen vidste meget mere om Grevinden og Hans Majestaet.

Hun blev ved at fortælle.

Hun fortalte, hvordan Kongen i et Statsraad havde kastet Statsraadsprotokollen lige i Ansigtet paa Konseilspraesidenten og den var flojet lukt forbi Oret af Justitsministeren. Men vaerst er det med Grevinden.

-Svigerfa'er si'er, hun lurer ved Doren under Statsraadsmoderne.

-Og bag efter gi'er hun Berling Rapport.

Det blev stadig til Kroniker om Grevinden.

Degnemadammen sad og horte til og Tine lo. Ovre i Skolen begyndte de paa Faedrelandssangene. Gamle Degn satte altid hojere i, naar han naaede til "Faedrelandet".

-Men dygtig er hun, sagde Moderen, der sluttede med Grevinden.

Der var intet i Verden, der havde imponeret Moderen som Louise Rasmussens Dygtighed:

-Med den Grimhed, sagde hun: kaere Born--

Ovre i Skolen var det som Bornene var vaagnede. Klingert lod det med Bassen forrest:

Vort Modersmaal er dejligt, det har saa mild en Klang;
hvormed skal jeg det ligne og prise det i Sang?
en hojbaaren jomfru, en aedel Kongebrud,
og hun er saa ung og saa yndig ser hun ud--
og hun er saa ung og saa yndig ser hun ud.

-Syng med, Born, sagde Moderen og satte selv i. Den gamle horte det derovre og staerkere kom Melodien. Moderens klare Rost lod over alle de andre:

Hun laegger os paa Laeben hvert godt og kraftigt Ord
til Elskovs sagte Bonner, til Sejrens stolte Kor;
er Hjertet trangt af Sorgen og svulmer det af Lyst,
hun skaenker os Tonen, som lette kan vort Bryst.

-Hvor er 'et kont, sagde Degnekonen: det er som hele Huset synger.

-Det er det, sagde Moderen og hun lo og lob ind i Storstuen:

-Nej, nej, bliv der, raabte hun: jeg synger her. Saa er der Sang i hele Boden.

Og om i Ost og Vest vi har svaermet og sogt
de svundne Tidens Visdom, de fjerne Landes Klogt,
hun lokker og hun drager, vi folge hendes Bud;
for hun er saa ung og saa yndig ser hun ud.

Der blev helt stille ovre hos Smedens. Nu kunde de hore i Smedjen, at "Fruen lod Skolen synge".

Smeden gik ud af Smedjen over den hvide Kirkeplads. Han stod under Degnens Vinduer og lyttede.

-Men nu vil vi blive her, raabte Moderen og alle lob de ind i Storstuen.

-Ja, sagde Tine, saa spiller Drengen Komodie.

Drengen var den ældste. Hans Stemme var klinger som en Spilledaase.
Men Vers kunde han. Alt, hvad Moderen læste, blev siddende i hans Ore.
Han slog ud, og han sprang om.

-Se Drengen, raabte Tine, se Drengen.

Drengen var Hakon og Drengen var Chevalieren i "Ninon". Han blandede
Versene, han skreg og han hviskede. Kakkellovnen var den Medspillende.
Degnens ældgamle Ovn stod bredmavet og alvorlig. Drengen floj omkring
den, besvor den og tiltordnede den sine Vers.

-Se Drengen, se Drengen, raabte Moderen, der vred sig af Latter paa
sin Stol.

Ude klaprede Bornenes Traesko paa Trappen. Skoledagen var endt. Moderen
lob til Vinduet for at se. Nede paa den hvide Sne summede Ungerne og
sloges:

-Satan til Unger, sagde Degnen, der var kommet ind, og han slog paa
Pandens med Spidsen af sin Pibe, der var lidt skaev.

-Aa, sagde Moderen: de ligner Lopper paa et Lagen.

Lopper var et Yndlingsdyr i hendes Lignelser--var i det hele hendes
Yndlingsdyr. Ikke saameget som skuttede et af Bornene sig, for hun
øjeblikkelig sagde og med en hellig Iver: Du har en Loppe. Og hun
klaedte ham helt af, undersøgte hele hans Krop og hvert
Klaedningsstykke, hver Fold. Loppen var der ikke.

Men det var Jagten, der morede hende.

-Klaed Dig paa, det ækle Dyr er sprunget, sagde hun.

Men var der virkelig et lille sort Kreatur og hun havde fanget det med
sine skønne Negle, saa saa hun gerne paa det længe og sagde:

-Lad det springe videre.

... Degnen satte sig hen i sin store Stol ved Vinduet. Mutter sad
ligeover for ham, mens det begyndte at skumre.

-Syng lidt, sagde den Gamle. Det var hans Fryd, naar "Fruen" sang.

-Syng den om Kaerligheden, sagde Tine.

-Tine er forlibt, lo Moderen.

"Den om Kaerligheden" var en irsk Melodi. Ordene er fjerne og glemte.
Kun Moderen sang dem. Maaske havde hun digtet dem selv. Hun sang:

Skont er Solens Lys,
og fagert kan Maanens vaere,
naar det en stille Nat
gyder sig langt
over en rindende Flod.
Skont er Solens Lys.

Skonnest er dog
det Elskovens Skaer,

der gaar over den Elskendes Ansigt
naar han, uden at vente det, hastigt,
den Elskede ser.

Men som Sol gaar ned
og lader al Jorden i Morke
Saa slukkes og Elskovens Lys
--og det er Nat

Ak, men Gud Faders Sol,
den er barmhjertig,
den rinder paany.
Elskovens Lys, der blev slukt,
det sluktes for alle Tid.

Der er ikke Tanker om,
at Mennesker sviger;
der er ikke Tanker om,
at Mennesker, de blev forladt.
Det er kun Elskovens Lys,
der pludselig sluktes--
og det er Nat.

Skont er Solens Lys
og Sol rinder alle Dage:
alle kan Solen se.
Men _den_, der aldrig saa
Elskovens Lys
taendes og slukkes brat,
han kender ikke til Dag
og han ved ikke af Nat.

Sangen dode hen.

-Hvor den Vise er kon, sagde Tine.

-Den er vist sand, sagde Moderen.

Men den gamle Degn sagde hende fra sin Stol i Morket:

-Ja, Kaerligheden, det er no'et, man ikke taenker over. Den kommer.

-Og gaar, sagde Moderen.

-Ja gor 'en, sagde Madammen saa stille fra sin Krog.

Der var saa tyst lidt. Men saa sagde den Gamle:

-Ja, lille Frue--se, det er vist ret. Den kommer og den gaar. Men der
er maaske ogsaa dem, for hvem den lukker Doren, fordi de, naar den
ikke er hjemme, ikke giver Stunder og venter ... til den kommer
igen....

Moderen svarede ikke.

Men lidt efter sang hun igen--og da var hendes Ansigt vendt opad og
blegt i Morket; der kunde over det Ansigt komme noget, saa hun
lignede den Korsfaestede--:

Ak, men Guds Faders Sol,
den er barmhjertig,
den rinder paany.
Elskovens Lys, der blev slukt,
sluktes for alle Tid.

-Tine, sagde hun, og hendes Stemme lod pludselig muntert: nu vil vi
gaa ind paa Kirkegaarden.

Det gjorde hun ofte i Skumringen eller lige ved Aften, men altid med
Tine og med Bornene i sine Haele.

De fik Tojet paa, og de gik gennem det skinnende Kokken ud i Haven.

-Godnat, sagde de Gamle. De stod i Kockendoren.

-Godnat.

Haven laa snedaekt. Der var Rim over Traerne. I Kulden glimtede dens
smaa Stjerner.

-Pas paa deres Roser, sagde Moderen til Tine.

-De er daekket til, svarede Tine.

De aabnede Laagen, og de kom ind paa Kirkegaarden.

Alt var ganske tyst. Sorte Kors og hvide Kors ragede stille frem over
den hvide Sne. Deres Navne var forsvundne i Morket.

-Her hviler man trygt, sagde Moderen.

Stier var banet gennem Sneen. Hvor Gravene var, viste Korsene. Midt i
Sneen stod Kirken, hvid og stor.

De blev ved at gaa, Kirkegaarden rundt.

Moderen og Tine gik forrest, Bornene traskede bag efter i Sneen.

Lys var der kun af Stjernerne over dem.

Tine og Moderen talte om dem, der var dode det sidste Aar og nu laa i
Graven. De talte om Sognefogdens Son.

-Ja, han havde gjort mange fra 'et, sagde Tine.

-Det siger man.

-Og Gud ved, hvad de saa ved ham?

-Saa og saa?

Det var Moderen, der talte:

-Bierne, Tine, fornemmer, i hvad for Blomster der er Honning.

-Ja, maaske.

-Der var vel Elskovsstof i ham, sagde Moderen, og hun tav lidt, for

hun sagde og saa hen for sig: Og ikke andet.

De blev ved at gaa: Kommer I Born, sagde Moderen.

Men til Tine, sagde hun, og hendes Ansigt var vendt opad mod hendes Stjerner, som hun gav de mange Navne:

-Tine, der er i Livet kun to Ting--Kaerligheden og Doden.

De naaede den store Port. Tine tog Slaaen fra.

-Men nu maa vi hjem, sagde Moderen.

De gik hjem, Bornene ved hendes Side. Der var saa ganske tyst og alle Huse var lukkede. Mennesker modte de ikke, og Hundene kendte dem.

Det var en af Moderens tunge Dage.

Ogsaa da de kom hjem, blev der ikke taendt Lys, og Moderen talte ikke. Hun satte sig kun ved det gamle Klaver, hvis Taster lyste hvidt gennem det meget Morke, og hun sang:

Der kommer de Aar,
da vi bitterlig ved,
hvad Livet er vaerd.
Der kommer de Aar,
da vi miste maa,
hver Ting vi har kaer.

Faderen aabnede sin Dor, og Bornene saa hans hoje Skygge i den.

Der kommer de Aar,
da Tankernes Haer
er et Ligtog kun.
Der kommer de Aar,
hvor og Laengserne traet
gaar til Blund.

Faderen rorte sig ikke. Det var, som om han i det sorte Morke stod som en sort Stotte.

Der kommer de Aar,
da Minderne selv
bli'r en Spot.
Der kommer de Aar,
hvor vi lever ej mer--
dode vi blot--

Faderen lukkede Doren.

Moderen for sammen ved Lyden:

-Hvem er det, spurgte hun.

-Det var Fader, svarede den aeldste Dreng fra Krogen:

-Mo'er syng den, vi ikke forstaar.

Men Moderen lukkede Klaveret.

Laenge blev det ikke aabnet mer.

* * * * *

Men da kunde de Tider komme, hvor Moderen læste.

Bogskabets Dor stod ikke laenger stille for de skiftende Bind, hun tog frem. Kusken korte til Sonderborg, og Kusken bragte Boger.

Hun sad altid paa samme Sted, ved Vinduet, "i sin egen Stol", ubevaegelig. Bogen laa paa hendes Syskrin, Hovedet holdt hun i sine Haender. Bornene horte hun ikke, om Huset skottede hun sig ikke. Hun skiftede kun Bog efter Bog.

Faderen kom ind:

-Skal Du ikke ud, sagde han.

-Jeg laeser.

-Vil Du ikke op i Skolen?

-Du ser jo, jeg laeser.

Hun blev ved at laese, og Haanden vendte Bladene. Der gik en Time. Der gik Timer. Bornene listede om.

Men undertiden lagde hun den aabnede Bog ned paa sine Knae og med taet sammenfoldede Haender stirrede hun udfor sig--tavs, for hun læste igen.

Hun tog Boger fra Faderens Reoler. Hun læste om Naturvidenskab og Dogmatik. Hun læste og læste.

Faderen gik gennem Stuen:

-Skal Du dog ikke ud?

-Imorgen.

-Du siger det hver Dag.

-Ja, men jeg laeser.

Hun læste som en Dranker, der beruser sig og beruser sig og forlaenger sin Rus og ikke vil vaagne.

Tine kom i Morkningen.

-Hvad har De bestilt? spurgte hun.

-Jeg har læst.

-Hvad?

-Jeg ved ikke.

Men pludselig kunde hun fortabe sig i Klager, i lange og heftige Bebrejdelser mod de Boger, hun slugte og som ikke tilfredsstillende

hendes Torst:

-Hvorom skriver de? sagde hun og knyttede i Ildens Lys, hvor de sad, de hvide Haender, der blev glodende i Skaeret, om sine Knae: de skriver skonne og dumme Ord om det, vi alle ved, og alle har vaennet os til at taenke ... om andet skriver de ikke.

-Alle Boger skriver jo om Kaerlighed, sagde Tine.

Moderen lo.

-Det er netop det, som de ikke gor.

-Jo, dog.

-Nej, det er netop der, de forvansker os Livet, og de berover os Modet til at se Sandheden i Ojnene.

-Hvad for en Sandhed?

-Sandheden.

Hun tav et Ojeblik. Den aeldste Dreng laa ved hendes Fodder og saa' op i hendes dejlige Ansigt:

-Jeg kender den, sagde hun, men de--de Digtere--(og hun udtalte Ordet med en stolt Haan) skulde have Mod til at sige den....

-Jeg soger om En, der har turdet sige den.

-De skriver Kroniker, som vi kan lave selv, de saetter Vers sammen, som vi kunde dreje dem selv og syngede ved et Klaver ... Men Sandheden siger de ikke ... Hm, Bogbinderne er de eneste, som kender dem. De haandterede dem jo ogsaa fra Arilds Tid og har laert at forgyalde Ryggene paa deres Logne....

-Aa jo, blev hun ved, og hun smilede halvt: Boghandlerne kender dem maaske ogsaa--de smiler altid saa forbindtligt, naar man kober en Bog, som om de vilde sige: At du ikke er klogere ... men vaer saa god--kob kun en ny Logn....

Hun blev ved at sidde med sammenknyttede Haender, og pludseligt talte hun helt roligt:

-Hvad der undrer mig, det er at de alle er saa dumme; at ikke en af dem alle er klog nok til at ville lade sig stene, fordi han havde sagt Sandheden....

-Ja, men hvilken Sandhed? sagde Tine, der under Moderens "Laeseraptus" var helt fortvivlet.

Moderen sad lidt:

-Aa, sagde hun, Sognefogdens Son kendte den. Men han kunde ikke stave og han var vel ogsaa for doven til at blive Digter.

Tine, der ingenting forstod, sagde afledende:

-Ja, doven var han til alting undtagen til at bringe Folk i Ulykke....

-Han bragte dem ikke i Ulykke, sagde Moderen: han elskede, og han horte op med at elske--naar det var forbi....

-Naar det var forbi?

-Ja--#Begaeret#....

-For det er Hemmeligheden: der er ikke andet end Driften, og den alene er Herren og Mesteren,--Driften broler mod den tomme Himmel--den alene.

-Men, og Moderen gjorde en Bevaegelse med Haanden: lad os ikke tale mere om det ... hvorfor skulde jeg sige Sandheden?

-Tror De, vi faar Sne, spurgte hun.

Hendes Ansigt var belyst af den rode Ild....

Saa rejste hun sig. Hendes Skridt over Gulvet hortest naeppe.

Laenge klang det sagte Forspil, for hun sang:

Lad de Dode hvile, lad de Dode hvile--Minder, Minder, vaek det ikke, lad mit dode Hjaerte hvile. Kun i Doden er der Fred og Lise: lad det hvile, lad mit dode Hjaerte hvile.

Der var Foraarsmorg'ner, mens Syrener dufted' hvor, i Solen, du slog Doren op mod Dagen, mens, af Jubel straalende, du hvisked: "End en Dag--endnu en Dag at leve".

Der var stille, fredopfyldte Aftner, hvor vi, under Forstadstraeets tynde Krone taust gled hen i samme omme Glaede. Faelles om at dromme, faelles om at Graede--

Lad det hvile, lad det hvile, vaek det ej, mit dode Hjaerte. Kun i Doden er der Fred og Lise. Minder, Minder. vaek det ikke, vaek det ej, mit dode Hjaerte.

* * * * *

Dagene laengedes, og der stod Vintergaekke i Moderens Glas paa Sybordet. Tine var saa flink til at finde dem under Sneen. Hun kendte Pletterne, hvor de voksede, og hun rodede og rodede, til hun fandt dem.

Gaekkene stod taet ind under Muren. Tine laa ned paa Knae og gravede med sine rappe Haender, som blev rode.

-Se, se, raabte hun, naar hun fandt det spaede Gronne.

Ja, hvor det er kont, sagde Moderen, som stod i Vinduet.

-Men hvor det er koldt endnu, lagde hun til og lukkede sit Vindu.

Hele Huset blev fuldt af Gaekke. Selv Pigerne havde et Glas fuldt staaende i deres Vindu (det var et Vindu med Gitter: Pigerne boede ligesom i Faengsel, men Karlene, de slap nok ind gennem Doren) og en Dag lob Moderen ud og satte en Buket i Rogterens gamle Hat.

Han kom listende om Laengen. Han listede altid, ligesom han ikke vilde forstyrre Kreturets Fordojelse. Moderen sad ved sit Vindu. Saa sprang hun op.

-Jens Rogter skal ha'e Gaekke i Hatten, sagde hun, og hun lob ud.

Over Gaarden, hen til Laengen.

Jens Rogter blev helt forfaerdet. Men Moderen rev Hatten af ham og stak Gaekkene ned bag Baandet.

Rogteren blev staaende med Hatten i sin Haand. Saa gav han sig til at grine, hikkende og laenge, ud i Luften.

Men Moderen, der lob ind igen, sagde til Tine:

-Uh, hvor var hans Hat fael at rore ved.

Foraaret meldte sig. Svalerne kom og Anemonerne skod frem i Lunden bag Fruens Lysthus.

Da var det Moderens Lyst at vade i Engene.

Isen laa der endnu, brudt som smaa flydende Oer.

Med oploftede Skorter stod Moderen midt paa Flagerne.

-Tine, Tine, den brister....

Tine stod midt i Solet, opskortet til Knaerne, beredt paa det vaerste.

Moderen floj fra Flage til Flage.

Bums--der laa den aeldste Dreng, pladaus i den vaade Eng.

-Saa, der ligger Drengen.

Moderen overskuede Situationen et Minut. Kun Drengens taetklippede Hoved stak op af Vandet:

-Herre Jesus, han ligner en Saelhund.

Moderen lo, saa baade hun og Flagerne rystede.

-Tine, Tine, faa ham op, saa Fritz ikke ser noget.

Tine tog et Tag i Drengen, saa han vraelede ved det.

Moderen floj fra Flage til Flage, mens hun slog med Armene som en Fugl, der saetter i at flyve.

Karlene og Rogteren kom ud at se paa. Jens grinede, saa han tabte Piben af Munden.

Men Lars Forkarl sagde, at Fruen, hun springer s'gu li'esaa godt som dem, der springer gennem Ballon.

Lars havde tidt vaeret i Flensborg, og han havde set Cirkusdamerne.

-Ja, gu' gor hun saa, sagde Lars og spilede Naeverne ud i
Buxselommerne.

Men Jens Rogter, han havde nu mere sin Formening, og det var den, at
Fruens Ben var nu naermere saa spinkle som Gedens, hvad det angik.

Moderen sprang paa Flagerne, lige til det blev Morkning.

Saa satte hun og Tine sig paa en Baenk ved Vejkanten. Der var Popler
hinsides Vejen.

-Hvor luende Solen gaar ned, sagde Moderen.

-Ja, det bli'er til Storm, sagde Tine.

Moderen saa laenge paa de svagt vajende Popler; de stod saa strunkt mod
Himlen.

Saa sagde hun sagtere:

-Mon Pinjer ser meget anderledes ud?

De rejste sig begge. Paa Gaardstrappen modte de Faderen.

-Hvor Du er rodmusset, sagde han, for Moderen var ganske rodkindet
endnu.

-Aa, ja, sagde hun og pustede, jeg har ogsaa lobet lige fra Smedens.

Det var morkt i alle Stuer, hvor alle Dore stod aabne.

-Saet Dem her, Tine, sagde Moderen, og Tine satte sig, med Hovedet mod
Klaverstolen, ved hendes Fodder.

Moderens Fingre lob hen over Tangenterne:

-Det er underligt, men det er, som jeg ikke kan taale at vaere glad
mere end en Time ad Gangen.

Lobene blev til et Forspil, og Moderen sang:

Hvert et Barn, der fodtes,
det fodtes kun til Nod.
Og spirer der et Blad,
det spirede kun til Dod.

Hver Elskovsrus, der fanged os,
bar Smerten i sit Skod.
Hvert Elskovsord, der naar os,
har mistet alt sin Lod.

Hvert Lykkespind, vi spandt,
det brast, imens vi spandt.
Da det forste Kys han gav,
hans Tanker en anden gjaldt.

-Hvor den Sang er sorgelig, sagde Tine.

Moderen sad lidt, saa sagde hun:

-Men, ved De, hvad jeg vilde ønske, Tine?

-At jeg kunde skrive en Sang saa sorgelig som Livet.

Hun tav igen, mens de hvide Haender lyste over Tangenterne:

-Men det er vel betaenkt, at Lykke, det har ikke noget Flertal.

-Ja, det er saert.

Moderen hvilede Hovedet i sin Haand:

-Nej, sagde hun, for der er kun en.

Faderen gik gennem Stuen, gennem Morkningen som en Skygge.

-Skal I ikke ha'e Lys? sagde han.

-Nu taender vi, svarede Moderen.

Og Tine taendte Lamperne.

-Saa laegger vi Kabale, sagde Moderen, og hun begravede sig i Kortene timevis.

-I Kortene moder man altid "Lykkens Bonde", sagde hun.

Tine saa til, indtil hendes Ojne blev tunge af Sovn.

Inde i Stuen ved Siden af horte man uophorligt Faderens Skridt, frem og tilbage, frem og tilbage.

* * * * *

Foraaret kom.

Paa kolde og klare Aftner flakkede Moderen om med Tine, hen over Markerne med deres spaede Gronne, op paa Bakker, op paa Hojder, hvor hun saa vidt.

Der elskede hun at staa.

Luften var endnu kold og bed i hendes Kinder, mens Solen gik ned i et blegnende Rodt. Hun stod, med den loftede Haand over Ojet, rank mod Himlen, som spejdede hun efter Vaaren, der kom.

Men Dagene blev mildere og i Stuerne hjemme stod alle Skaale fulde af Violer, der duftede. Og i Kokkenhaven kom der fine Blade paa Stikkelsbaerbuskenes lange Raekker.

Markernes Jord blev glinsende sort, al Muld laa givtig og fugtig og blank--Moderen kunde om Aftenen, naar hun vandrede over Stierne, stanse Tine og Bornene.

-Se, sagde hun, se, hvor Jorden aander.

Vaarsaeden piplede frem i et gronnende Mylder, mens Rugen stod, strunk og rank, og fyldte Aftenen med det unge Gronnes staerke Duft.

Ogsaa Traeerne fik Blade, og alle Knopper brast, mens Luften laa maet og tungere; og den første Damp steg op af den levende Jord, mod et Himlens Blaaf, der farvedes dunkelt og morkere.

Moderen havde Vandresyge.

Hun gik og gik.

Pludselig kunde hun stanse:

-Tine, sagde hun, det er, som Jorden stonner.

I Haven sprang Liljerne frem. Hoje og ranke krydrede de den skumrende Nat med deres sodlige Aande. Fra Dammen steg Emmen op, maettet med Muldens Duft, som den hede Strom af Jordens Aandedrag.

Om det hvide Lysthus snoede Rosenrankerne sig glinsende, og Bladene foldede sig ud, mens de spredte deres sanse-ramme Vellugt.

Og over alt, paa alle Tage, floj de hvide Duer sammen, mens i Popler og Buske Fuglene kaldte paa hinanden.

-Lad os gaa laengere, sagde Moderen.

Hun gik med Tine bag om Kirken gennem Lunden--Paradis kaldtes den--op paa Hojen.

Moderen plukkede, tavs, en Buket af duggede Blomster.

Alt var blevet gront og fra Marker og Lunde og alle Kaerene steg en dirrende Dis op mod den morknende Himmel.

Huse og Gaarde saa de ved deres Fod og de hvide Kirkers Linjer, der var ligesom vidskede ud i den svangre Fugtighed af Jordens Em.

Moderen saa op mod den hvaelveede Himmel og hun sagde:

-Stjernerne, Tine, vil ikke se det.

De gik tilbage gennem Lunden:

-Hvor Luften er tung, sagde Moderen.

-Det er Hylden, sagde Tine.

-Lad os gaa ad Kirkegaarden, sagde Moderen.

De aabnede Laagen og de traadte ind.

Alle Buske bugnede af Lov, mens Buksbommen i Haekkene lyste. Blomsternes Duft laa som mere taet bag de hvide Mure. Rundt om stod Korsene tavse.

Moderen stansede ved Kors efter Kors. Og ud i den maettede Luft laeste hun sagte Korsenes Navne og Indskrifternes Ord:

"_Mig ske efter dit Ord_."

Og hun gik videre:

"_Kaerlighed er Lovens Fylde_"

Hun gik frem langs Gangen, og hun bojede Liljerne bort, som taalte hun ikke deres Duft:

-Nu har Sognefogedens hojnet Graven, sagde Tine.

-Ja, sagde Moderen.

Hun bojede sig ned, og varsomt lagde hun Buketten, som hun bar, paa den friske Hoj:

-Det er fra dem, hvem han bragte Lykken, og som maatte graede.

-Er det en Tak? spurgte Tine.

Moderen svarede ikke.

Stift stirrende blev hun staaende, tavs, foran den hojnedede Grav.

En Flagermus floj forbi, og Moderen foer sammen.

-Kom, sagde hun. Og da de kom ud, tog hun sig igen til Hovedet:

-Aa, Tine--lever de Dode? sagde hun og hun forsogte at le.

Nede langs Skraenten bag Muren hviskedes der og var der uroligt.

-Aa, sagde Tine og lo: det er jo kun Karlene med deres Piger.

Moderen kom hjem, ind over Gaarden og op i sin Stue.

Det var halvlyst og alle Dore stod aabne.

-Maren, Maren, raabte hun gennem Huset.

Men ingen svarede.

Kun Mariehonsene sang fra Bryggerset og ved Ovn.

Moderen aabnede Bryggersets Dor.

-Maren, Maren, raabte hun ud over Gaarden.

Hun saa kun et Par Skygger, der flygtede ned imod Dammen.

Hun lukkede Doren og hun gik langsomt ind.

Faldt der fra Ruderne Lys paa hendes Ansigt, saas det blegt.

Hun satte sig i sin Stol, og, med Haenderne foldede, stirrede hun ud i det tomme Rum.

Faderen aabnede sin Dor:

-Er her ingen, sagde han.

I Halvmorket svarede hun sagte:

-Jo, jeg.

Og Faderen sagde:

-Jeg saa Dig ikke.

Han begyndte at vandre over Gulvet, og sagde:

-Jeg kaldte for, men her er ingen.

-Nej, sagde Moderen.

-Ja, hvor er de--hvad tager de sig til alle sammen?

Med en Stemme, der skiftede ganske let, sagde Moderen:

-Det er Foraar, Fritz.

Faderen gik lidt:

-Du maa holde dem hjemme, sagde han:

-Det hele Hus staar tomt om Aftenen. Det gaar ikke an.

Moderen rorte sig ikke, men, stottende sin Nakke mod Vaeggen, sagde hun ud i Luften, og ikke til ham:

-Det er Jorden, der er blevet Laeremester for sine Born.

Faderen stansede i en Krog, og han satte sig.

Laenge sad han tavs.

Saa sagde han:

-Hvor langt Du er kommet bort--

Moderen svarede ikke. Men efter en Stund sagde hun:

-Fritz, Naturen er staerkest, og det er selve Jorden, der driver dem.

-Ja, Fritz; og hun talte haefligere:

-Jo mere jeg taenker, jo sikrere ser jeg det, der er kun en Lov, den eneste, at Livet vil fortsaettes.

Hun tav igen et Nu og sagde saa langsommere:

-Det tror jeg.

-Fortsaettes frem mod hvilket Maal?

-Maalet? Maalet er, at der skal avles.

-Og hvorfor?

Moderen saa ud i den tomme Luft:

-Jeg ved det ikke, sagde hun:

-Er der ikke Billioner af Stjerner? De fuldbyrder vel Maalet.

Hun tav lidt.

Saa sagde hun:

-Horfor, Fritz, er Menneskene saa forfaengelige? Er vi mon ikke det ringeste Tyende i et stort Hus, for hvis Herskabs Ansigt vi aldrig bliver stedt?

-Lad os skjule vore Taarer.

-Vi lider og--bereder Lidelser.

-Mere ved vi ikke....

Faderen rejste sig, i Opror:

-Og hele dit eget Liv modsiger, hvad Du siger; tror Du da ikke jeg ved, at hele Dit Liv er en eneste og eneste Opofrelse?

Moderen svarede ikke straks, saa sagde hun uendelig mildt:

-Fritz, naar man er blevet klar over Livets Tomhed, maa man fylde den med noget ... ligegyldigt.

-Er da ogsaa Opofrelsen ligegyldig?

-Ja--fuldstaendig.

Faderen gav intet Svar.

Det var som hans vandrende Skygge gled bort i Morket.

-Eller--hun talte roligt som den, der gor et sidste Sporgsmaal--gor for Eksempel min Opofrelse egentlig dit Liv rigere?

Maaske ventede hun, blot et Nu, et Svar. Men Faderen forblev tavs, og, i Morket, sitrede maaske et Ojeblik hendes Haender.

Fra Forhojningen sagde hun igen:

-Der er maaske Skin-Liv mange Steder: i Kunsten, i Opofrelsen, i Arbejdet, i Venskabet, i Daaden; kun et Sted er Livet--der, hvor Naturen har villet det.

Moderen tav, og i Stuen var der tyst.

Sagte loftedes ude Dorenes Klinker.

Husets Fok kom hjem.

-Nu kommer de igen, sagde Moderen.

Faderen gik hen til Doren og kaldte, mens hans Stemme dirrede.

Saa hortest der fra Alleen Sang, den lod saa skaert og foraarsmaettet imod dem.

-Aa, det er Tine, sagde Moderen.

Og hun slog Vinduet op.

Blussende kom Degnens Datter lobende:

-Aa, jeg #maatte# herved, det er de forste Jordbaer. Mo'er har plukket dem i Aften; og hun rakte de rode Baer op imod Karmen:

-Dejlige Kone, sagde hun.

Og Moderen bojede Ansigtet ned mod Baerrenes Duft.

* * * * *

Hver Dag i Middagsstunden skulde Tine ned og se, om Roserne sprang ud.

Det var de vilde Roser om Moderens Lysthus' hvide Sojler.

Jo, de kommer nok, sagde hun.

-Ifjor kom de ikke, sagde Moderen, og da havde vi heller ingen Jordbaer.

Roser og Jordbaer, de skulde til paa Moderens Fodselsdag.

-Ja, ifjor, sagde Tine, det skyldtes bare Kulden.

Og de satte sig ind paa den hvide Baenk og de stirrede ud over Dammen, og de talte om hvordan det var ifjor og iforfjor, og det forrige Aar, og for mange Fodselsdage siden.

-Aa, ja, men da var De lille, sagde Moderen.

Moderen lo med et, saa det rystede i hende:

-Aa Herregud! De havde skotsk Kjole paa, hvor sad den paa Dem. Aldrig har jeg kendt nogen saa rodoret, som De var, da De var lille.

-Og tumlet, sagde Moderen.

Moderen blev ved at le, og tale om Tine som Barn.

Men vaerst var det den Fodselsdag, da tykke Madam Jespersen var gaaet i Dammen.

-Kaere Born, sagde Moderen, der sidder hun jo yderligt, lige paa Kanten, og pludseligt ta'r Vorherre ved baade hende og hendes Stol, og hun gik bagover, Herre Jesus, med de ret og vrangs lige i Vejret.

Synet havde vaeret graesseligt.

-Man saa jo ikke andet end de tre Strudsfjer over Vandskorpen, sagde Moderen.

-Ja, da var jeg lige konfirmeret, sagde Tine.

-Dagen for Fodselsdagen var der en Travlhed som ved Jul. Tine bagte og Tine aeltede.

Alle Kokkenvinduer var smækkede op, og Maren Bryggerspige, som var i Uldskort af egen Strikning, svedte saa det haglede. Karlene kom skiftevis og stillede sig op ved Dorstolpen for at se til.

-Rup Dig, Lars, sagde Tine. Hun floj ud og ind, alt mens hun rorte Pundkagen i et Fad saa stort, som skulde den hele Egn spise sig til en Forstoppelse.

Moderen stod hjaelpelos midt i Kokkenet.

-Tine, at der bli'r nok. De ved, hvad Jespersens lægger i sig, naar de er ude.

Flodepiskerne klang mod Lerfadene, og Mandfolke-Marie fyrede paa, saa Ovnene var glodende.

Faderen lukkede Doren op:

-Stella, dine Haender.

-Fritz, jeg rorer mig jo ikke.

Og Faderen lukkede Doren igen.

Bornene jog ind fra Bryggerset, og fyldte det halve Gulv; de vilde smage Dejgen.

De smagte, saa de alle blev aeggegule om Naebene.

-Og saa herut, sagde Tine:

-Nu laaser vi Doren.

Bornene kom paa Porten og Moderen med, og de horte kun, ude i Gaarden, Slovene gaa og Tine kommandere.

Maren Bryggers istemte Sangen om General Rye.

Moderen lob ned ad Alleen med alle Bornene i sine Haele.

-Sidst, sidst, raabte hun og lob forrest.

Faderen aabnede sit Vindue:

-Stella, dit Bryst, sagde han.

-Fritz, vi lober blot.

Hele Skaren jog videre.

For Enden af Alleen modte de en Mand med en Lirekasse.

-Der er en Lirekasse, raabte Moderen:

-Kaere Mand, kom dog ind.

Og Lirekassemanden haltede forrest, medens de andre fulgte efter og Moderen raabte:

-Tine, Tine, der er en Lirekasse.

Manden begyndte at spille midt i Gaarden, men Moderen skubbede ham væk og sagde:

-Maa jeg.

Og under Linden begyndte hun selv at dreje, mens hun skoggerlo, for det var General Bertrams Afskedssang, hun lirede.

I Kokkenet lob de til Vinduerne, og Karlene kom frem i Bryggersdoren. Jens Rogter stak sit Hoved ud fra Stalden.

-Nu spiller hun selv, sagde han.

General Bertrams Afskedskvad var omme, og Moderen lirede videre.

-Hej hop, sagde hun, det er en Polka.

-Tine, Tine, raabte hun, nu kan I danse.

Pigerne lob ud med Tine i Spidsen, og de begyndte at danse, svedte og barhovedede, midt i Gaarden, omkring Lirekassen: Maren-Bryggerspigens Skort naaede hende til midt paa Anklerne.

-Sving Jer, sving Jer, raabte Moderen til Karlene.

Men der var ingen andre der turde end Lars Forkarl; han listede sig lidt flovelig ned og skod Traeskoene af, for han bod Tine op, og dansede paa Gronsvaeret, paa Uldsokkerne.

-Halloj, halloj, sagde Moderen, nu faar vi Hostgilde.

Hun drejede paa Liren, saa Sveden sprang frem paa det hvide Ansigt.

Bornene stormede omkring Lirekassen, mens de hylede.

-Dans, dans, raabte Moderen og Bornene sprang. Men den halte Liremand stod lunt, og snuste efter den megen Lugt af Bagt.

Lars Forkarl havde svunget Tine, saa den Sirtses viftede--meget var der ikke under--og nu bukkede han skaevt foran Lirekassen.

-Tine, drej, raabte Moderen.

Tine lob til og drejede, og Moderen svang sig, mens alle Bornene skreg:

Lars Forkarl holdt saa varsomt om den svaje Moder, som var hun Postelin, mens han sprang paa Sokkerne.

-Aa, jeg kan ikke mere, sagde Moderen:

Men Tine blev ved at dreje, og Moderen sagde:

-Nej, hvis Fritz ikke var hjemme, skulde vi have Hestene ud.

Hun #maatte# have hestene ud.

-Tine, Dagen for min Fodselsdag siger han ingen Ting.

Hun raabte paa Rogteren:

-Jens, Jens.

Jens kom hinkende.

-Jens, sagde Moderen, og pludselig hviskede hun: luk Hestene ud.

Rundt om dansede Pigerne, og Bornene skreg, som blev de for hvert Minut vildere af deres egne Hyl.

-Der har vi dem, sagde Moderen.

De to brune satte ud af Stalddoren.

Bagefter kom "Beauty".

-Kys dem, kys dem, sagde Moderen, og selv viftede hun med sit Lommetorklaede.

Hestene foer, og Pigerne dansede.

-Vaer Jer, vaer Jer, raabte Moderen.

Det var en eneste Stoj.

-Stella, Stella, lod det pludseligt fra Vinduet.

-Gud, Fritz, sagde Moderen, hun blev staaende ganske stiv.

Pigerne forsvandt med det samme, som havde Jorden slugt dem.

-Ja, sagde Moderen og stammede: Fritz, jeg ved ikke, hvordan det er gaaet til.

Men Faderen lukkede sit Vindue, og Moderen sagde sagte til Tine, mens hun trak Skuldrene op, som hun gottede sig:

-Nu skal Manden have Kaffe.

-Gud, Tine, de Liremaend kan de tusinde Historier.

Liremanden kom ind i Folkestuen, og Moderen horte paa hans Snak i timevis.

-Ja, ja, og saa Liremand, og saa Liremand, sagde hun og flyttede sig stadig taettere hen til ham paa Baenken.

Lirekassemanden fortalte Historier fra sin Verdensomsejling.

Da han gik, fik han en Daler.

-Nej, Tine, sagde Moderen, fuld af Henrykkelse: hvor den Mand kan lyve. Det er ligesom det Stykke i Laesebogen, hvor Negerdronningen lader sig trampe paa Maven for Fordojelsen.

-Det stod i den tyske Laesebog, og det er sandt, skont Fritz siger, jeg lyver.

-Men kom nu, sagde hun: Nu gaar vi.

De gik ned gennem Haven.

Aftenen var lun og lys, og Dammen laa spejlblank.

De forste Roser duftede i Haekken.

-Hor, hvor her er stille, sagde Moderen.

-Ja, saa stille.

Fra Engene steg Dampen op. Langt borte skimtede de Skoven.

-Tine, sagde Moderen, her vilde jeg gerne do.

Og laenet til den hvide Sojle, hvor Roserne faldt ned om hendes Haar, saa hun ud over Dammen og Engen og Skoven.

-Hvorfor er Livets Ramme saa smuk, sagde hun. Og traet faldt hendes dejlige Haand ned mod hendes Side.

* * * * *

Om Morgen ankom Tine Klokken fem.

Det forste hun gjorde, var at lukke Moderen inde.

Hun drejede Noglen dobbelt om i begge Dore--ogsaa i Doren til Skabevaerelset.

Ti for tre Aar siden havde Moderen, paa Fodselsdagen, listet sig ud, gennem Skabestuen op over Loftet, og pludselig havde hun staaet midt i Lysthuset: Gud, der er Fruen, havde Tine sagt:

-Og De er i Natkjole.

Men Moderen havde set alle Presenterne, for Bordet var daekket faerdigt.

Bornene var ikke til at holde i Sengen efter Klokken seks.

De vilde op.

Moderen havde heller ikke Ro i sin Seng.

Hun sprang ud paa Gulvet i de bare Ben og dundrede paa den laasede Dor.

-Nu vil jeg ud, raabte hun.

Og hun dundrede endnu staerkere.

Men Tine var ikke faerdig med Bordet.

Det var daekket med en Damaskes Dug; og S'er skulde der paa Dugen dannes af Roser, og S'et skulde pustes paa Fodselsdags-Kringlen.

Det blev pustet ud af et Kraemmerhus, fyldt med Vand og hvidt Sukker.

Tine stod og pustede Kunstvaerket inde i Kokkenet, medens alle Bornene ar stimlede sammen rundt omkring for at se til.

Alle deres Munde stod aabne:

-Saa, sagde Tine, nu puster jeg.

Og hun pustede, hojrod i Hovedet, S'et ud paa Kringlen, mens Bornene stirrede.

-Saa, sagde Tine: Nu Svinget.

Og hun pustede igen.

Moderen blev ved at hamre oppe paa Doren:

-Tine, Tine.

-Ja, ja, raabte Tine, der lob med Kringlen, De maa saagu' blive der.

Pigerne lob ned i Lysthuset med rodmalede Urtepotter i Haenderne.

De skaenkede hver Fodselsdag Fruen Gyldenlakker, opelskede i Pigekamret ved den megen natlige Varme.

Alle Gaverne paa Bordet var paa Plads, og Bornene og Tine tog Pragten i Ojesyn.

Faderen kom vandrede langs Haekken.

Stille lagde han sin Gave paa Bordet, halvt skjult, og gik.

-Nu kan vi hente Fruen, sagde Tine.

Bornene stormede afsted ind mod Huset, op ad Trappen.

-Mo'er, Mo'er--nu--Og Tine aabnede Doren.

Hvidklaedte lob Bornene foran Moderen, mellem de gronne Haekke, ned mod det hvide Lysthus.

-Mo'er, Mo'er, blev det ved at lyde.

-Mo'er, Mo'er, lod det, til de naaede det hvide Lysthus. Og hver af Bornene greb sin Gave og strakte den frem i oprakte Haender.

-Mo'er, Mo'er, det er fra mig.

-Mo'er, Mo'er, naeh, det er fra mig.

Og paa Taeerne stod de for at faa det rakt.

Et Nu stod Moderen, hvid mellem de hvide Born. Hun saa' saa langt ud over de sommerlige Enge. Alt var badet i Lys: Himmel og Luft og Jord.

-Hvor Dagen er skon, sagde Moderen.

Og hun smilte.

Saa rev hun Haanden til sig--det var Tyras, der slikkede hendes Fingre og lagde sig ved hendes Fod.

-Aa, er det Dig, sagde hun.

Og midt i Solens Lys stod hun mellem de vilde Roser, med Bornene om sig og Tyras ved sin Fod.

Pigerne kom, og Karlene, der havde Stovler paa.

De ligesom luskede saa saert rundt om Dammen, i et langt Tog, dukkede baade i Nakker og Knaeer--de saa' ud som skulde de til Offers.

Moderen trykkede deres Haand, en efter en.

Pigerne skaevede hver til sin Present, og de gik videre igen.

Bagest travede Jens Rogter. Hans Bukser haengte bagtil saa sorgmodigt, som var han til Kondolence.

Naar de var vel borte allesammen, skyllede Moderen sine Haender i Dammen.

Tine var oppe for at hente Chokoladen.

-Kaere Born, lad os faa den straks, sagde Moderen: saa er det overstaaet--

Bornene var lobet bort og hun var ene.

Stille gik hun ind og aabnede Brevet, Faderen havde lagt paa hendes Bord.

Langsamt foldede hun Brevet ud og laeste:

-Lykke er det saa underligt at onske Dig. Men jeg onsker Dig det bedste, Livet vil give Dig. Din Fritz.

Moderen bojede atter sit Hoved.

Hun vidste ikke selv, at hendes Haender lidt efter lidt udviskede Blomster-Navnet paa hendes Dug.

Saa saa' hun Faderen, der fra Haekken kom hen imod hende:

-Tak, min Ven, sagde hun og tog hans Haand. Og de stod et Nu foran de mange Gaver--begge tavse.

Saa gled Faderen bort, hen imod Lunden.

* * * * *

Klokken fem om Eftermiddagen ankom Stedets Befolkning. Tine havde været hjemme at hente Degne-madammen, der bar en Sandkage, indsvobt i et hvidt Hovedklæde.

Naar Familien Jespersen havde set Degnefamilien dreje om ved Sognefogedens Gaard, satte Madam Jespersen sig i Bevaegelse med de to Døtre.

Madam Jespersen bar over sin Højtids-Paryk en diademlignende Hat, hvori der tronedes to uægte Strudsfejer.

Froken Stine var iført en sort Damaskes Kjole, der gav en det Indtryk, at i denne Indbinding var hun konfirmeret. Det var iøvrigt særegent for Froken Stines Kjoler, at de altid saa' ud, som var hun vokset fra dem ved Haandleddene og forneden.

Fruens Fødselsdag var--ud over de lovbealede Ferie- og Festtider--den eneste Dag, hvor Froken Stine tog sig fri.

Hendes Gave var en Flaske Eau de Cologne, som Moderen bagefter i Stilhed heldte paa to Smaafasker og bortskaenkede i Borgestuen.

Froken Helene var i lyst og vaevev som en ung Ged. Hendes Present, der var indsvobt i rosa Silkepapir, bestod af et Kanavas-Broderi, hvis Indfatning ventede paa Sadelmageren.

Froken Helenes Presenter blev regelmaessigt, det paafølgende Efteraar, skaenkede Sønderborgs Bazarer til Bortlodning.

Sognefogedens Kone var første Gang ude efter Sonnens Dod. Hun var højtidelig som en Salmebog. Hun havde om Morgenen sendt en Krukke Smør.

Af Mandfolk var der ikke et eneste.

-Fritz, sagde Moderen, paa min Fødselsdag ialfald vil jeg vaere fri.

-Et eneste Mandfolk er nok til at virke forstyrrende paa Sladderen.

Familjen Jespersen tog Plads midt i Lysthuset, hvor Fru Jespersen, uden at spørge, i et Nu, havde undersøgt Gaverne.

Froken Stine trykkede sin Mandfolkemund saa haardt mod Moderens Kind, saa det gjorde næsten ondt.

Og genert, mens hun mumlede noget, der halvt var en Lykonskning og halvt en Undskyldning, stak hun Eau de Cologneflasken ned i Moderens Lomme.

-Ach Gott, sagde hun, og hun vidste vel knap nok, hvad hun selv sagde, was ist wohl's Leben.

Froken Helene var lutter ungdommelig Urolighed.

Der var ikke den Gave, som hun ikke graciøst provede paa sig selv.

Degnens Kone, der sad ved Siden af Froken Stine, fortalte at Madam Esbensen var kort der forbi ad Ulkebol til.

Madam Esbensen var Jordemoderen.

-Og, sagde Degnekonen, det er naturligvis til Sorensens. Jeg saa'et jo godt, hvordan hun, sidst hun korte forbi, fyldte i Agestolen:

-Det var paa det naermeste.

Emnet interesserede alle.

-Vor Herre bevare hende, sagde Moderen, det er den niende.

Alle talte, undtagen Sognefogedens Kone, der i sit sorte Shavl sad ret op og ned, og uden at maele et Ord, tomte tre Kopper Chokolade.

Degnens Kone sagde pludselig, hojere end de andre:

-Men underlig er'et, Madam Jespersen, at hvert Sogn li'som har #sin# Maaned. Her er det i Maj.

Moderen, der gottede sig som en Killing, der kommer til Varmen, lo og sagde:

-Men, kaereste Madam Bolling, hvor ved De dog det?

-Det kan man da laese i Kirkebogerne, sagde Degnens Kone.

Og hun tilfojede:

-Men Dodsaldene falder rigeligst i November.

Froken Stine sagde, at i hendes Skole havde de de fleste Fodselsdage i December.

Moderen gav sig til at tale om Ammer, mens Froken Helene havde ombundet sig med et Koralhalsbaand og legede foran Lysthuset med Tyras.

Med mange Smaahvin tog hun Afstand fra Konversationen.

Saa sagde Moderen:

-Nu leger vi.

Og hun sprang op fra sin Baenk og vilde fange Helene.

-Sidst, sidst, raabte hun.

Tine floj efter:

-Sidst.

Bornene kom frem bag Haekkene og lob med:

-Sidst.

Moderen var forrest:

-Sidst.

De floj om Dammen.

Stines Eau de Cologneflaske daskede om Moderens Ben, til hun fik den op og placeret paa Gronsvaeret ved Dammen.

-Stine maa med, raabte Moderen.

Stine kom ud af Lysthuset og satte i Spring efter Tine.

Moderen maatte, for Latter, laene sig til et Trae.

Jomfru Stine lignede grangiveligt, naar hun lob, Honsekraemmerens bovlamme Krikke.

Saa lige paa en Gang smed Moderen sig i Gronsvaeret; og rundt omkring hende lagde de sig alle.

-Nu skal Hundestejlerne have Mad, sagde Moderen.

Og alle smed de Krummer ud i Dammen, hvor Hundestejlerne gled, vaevre i Solens Skin.

De tre Gamle sad i Lysthuset.

Madam Jespersen havde i Stilhed befolt Gaverne.

Tine bod Vin om, og Glassene stod i Graesset rundt om Dammens Kant.

-Skaenk for, Stine, sagde Moderen.

Jomfru Stine blev altid saa sorgmodig, naar hun havde drukket et Par Glas.

-Og ogsaa for Bornene, sagde Moderen.

Bornene fik Kirsebaervin, saa de blev helt ore.

Men Jomfru Stine sad og stottede Hagen paa sine Haender, og mens Moderen lo, og Bornene foer rundt--den aeldste Dreng drak Slatterne af Glassene--deklamerede hun stille ud i Luften et Digt fra en gammel tysk Almanak.

-Sig mer, sig mer, sagde Moderen.

Og Jomfru Stine blev ved at deklamere, med sin Mandfolkerost--det lod, som hun messede.

Sognefogedens Kone havde rejst sig.

Tavs gav hun Haanden til Afsked, og Moderen fulgte hende til Haekken.

De andre Madammer fulgte efter, og Moderen sagde til Tine:

-Tag det bort.

Hun pegede ud over Glas og Tallerkener, og tavs tog hun Plads inde ved Lysthusets inderste Vaeg.

-Ogsaa alt det, sagde hun.

Hun mente Gaverne, og hendes Stemme lod, som kun det at se dem gjorde hendes Ojne ondt.

Tine gik omkring og tog alting bort.

Bornenes Stemmer hortest inde i Gaarden....

Da Tine kom tilbage, sad Moderen og læste i en gammel Bog.

Tine satte sig stille hos hende.

-Hvad læser De? spurgte hun.

-Et Digt, sagde Moderen.

-Hvad for et?

Moderen vendte Bogens Blad, og, som om hun læste for sig selv, gentog hun atter Digtet:

En saelsom Drom har jeg haft:
I Orknen var jeg,
Det var kun Sand og Sand,
og intet uden Sand.
Men da, et frygteligt Syn
mit skræmte Oje saa':
Orkensens Rovdyr kom
i et endelost Tog.
Forrest Loverne gik
med hvide Taender;

Tigre og Pantre der kom
med de plettede Skind.
Men bagest Hyaenerne skred,
hvis syge Attraa er Aadslær.

Menneskets Drifter det var,
der afsogte Orkenen.
Men Drommen skifted.
Og ene jeg stod
paa en mægtig Mark.
Men denne Mark var Jorden.
Og over den ganske Jord
et eneste Morke laa--
mens frem i Morket
lofted sig et Kors, saa stort,
som vilde dets vældige Arm
favne baade Himmel og Jord.
Stille der var.
Kun nu og da
fra Korset en Draabe der faldt,
og atter stille der blev,
til den næste Draabe den randt,
og der igen blev tyst,
til den næste Bloddraabe faldt.
Dit Blod det var, Korsfaestede Menneskehed.

Moderen lukkede Bogen.

Med Hovedet støttet mod sit Lysthus' Væg stirrede hun, hvid og stum, ud i Sommeraftens Skønhed.

-_Tine_, sagde hun pludselig, og det gav et Ryk i Tine, for Moderen havde sagt hendes Navn næsten ligesom en, der kalder til Hjælp.

Men Moderen blev siddende som for, og hun hviskede blot nogle Ord, Tine ikke forstod:

"Der er ej Verden udenfor Verona," hviskede hun.

Og hun tav igen.

Efter en Stund sagde hun:

-Tine, ved De, hvad der er sandt--hvis man kunde se ind i min Sjæl, ligesom man gennem en Glasrude ser ind i et Hus, saa vilde man, mellem alt Bohavet derinde, ikke finde et Onske, ikke noget eneste Haab, ikke blot Skyggen af en Drom--

-Saa var det bedre at do.

-At do, Tine, er heller ikke det svaereste--det er meget svaerere hver Dag at forsøge paa at leve....

Tavs blev hun siddende, med Haenderne om sine Knae; og, hviskende som for, bevægede hun Laeberne til nogle Ord, som Tine ikke kendte:

I sit stille Kammer,
i sit stille Kammer
ligger mit Hjerte--
ligger mit Hjerte lig.

Og ingen graeder
over det dode Hjerte:
thi det blev kun
elsket af Een.

Men den, der selv dode
paa sit Hjertes Dodsdag,
kan ej graede
ved sit Hjertes Lig.

I sit stille Kammer,
i sit stille Kammer
ligger mit Hjerte--
ligger mit Hjerte Lig.

* * * * *

Der blev ikke sunget mere om Aftenen, og Bornene fik aldrig Lov til, for de skulde i Seng, at danse i deres Natkjoler i Dagligstuen.

Tanterne var komne.

De benyttede Stedet som et Efterkur-Ophold, naar de kom fra Badestedet.

De var lavt-talende, ranke som Lys, og bar altid Halvhandsker.

De ejede en uendelig Omhu for Foret og de medførte bestandig Paraplyer af Hensyn til Mulighed for Regn.

-Kaere Du, sagde de til Moderen, en vaad Strompe paa saa meget som en halv Time, og man kan ha' sin Bronchit, der varer i Uger.

Moderen, der under Efterkur-Besoget var hvid af Angst, sagde Ja til alt og gik i Barege-Kjoler. Egentlig taenke gjorde hun kun, Dagen lang, paa en eneste Ting, om Bornene nu igen havde bragt Uryd i Tanteregimentet af Galoscher.

Tine saa hun om Morgen.

Det var som en Art stiltiende Aftale, at Tine forsvandt af Huset under Tante-Kurene. Moderen og hun modtes i den Tid naermest som et Par Smuglere. Men om Morgen maatte hun vaere der for at faa Moderen op.

De to Tanter Kur fordrede, at de var af Sengene Klokken syv, og de var praecise som et Domkirkeur.

-Nu #maa# De op, sagde Tine.

-Ja, kaere De--hvad er Klokken?

Moderen elskede sin Seng og den Frihedstilstand at vaere i Natkjole.

-Men nu maa De op.

-Ja--

Endelig kom hun af Sengen.

Naar hun kom ned til Tanterne, var hun i stort hvidt Forklaede og saa ud, som havde hun raadet sit Hus fra Klokken fem, da Kaernen begyndte at gaa.

De to Tanter sad, meget stive i Ryggene, ved hver sin Side af Bordet i Havestuen og ventede paa deres Te. De gjorde, naar de skulde tiltraede deres Morgen-Kur-Tur, et udpraegget Indtryk af Rejsefaerdighed. Kjoler og Skorter var opbundne ved Hjaelp af et System af Haegter, og paa Hovedet bar de Hatte, der var af Omfang som Bunden af de Kurve, hvori man pr. Post ekspederer Ligkranse.

Disse Monstrer var garnerede med Kniplinger, der gik dem ned over Ojnene.

-Gud, Du, sagde de i Anledning af Kniplingerne: det forste, man maa beskytte, er da Ojnene.

Moderen sagde:

-De ser ud, som om de skulde marschere til Jerusalem.

De gik ikke i den rigtige Have af Hensyn til Froerne, som de afskyede.

-Der myldrer af dem, og de springer op ... det er naesten vaerre end ifjor.

Desuden var Vejen gennem Kokkenhaven seks Gange frem og seks Gange tilbage netop deres Tur. Mens de vandrede, talte de ikke.

-Laegen i Geneve har Ret, sagde Tante Bothilde, man skal det ikke. Man skal gaa og la' sine Nerver ha'e Ro.

Ved hveranden Omdrejning nod de en lille Chokoladekage.

-Der er det ved den Schweizer-Chokolade, sagde de, at den styrker uden at berove En Appetitten. Den hjemlige Chokolade, kaere, det er jo, som at faa Klumper i sin Mund.

-Men det forstaar sig, ogsaa i Schweiz maa man jo noje kende Maerkerne.

Naar Tanterne kom tilbage, hvilte de.

Det vil sige, at de sov to Timer, indsvobte i Uldtaepper.

-Lille Du, sagde Tante Bothilde, der er kun Uld. Franskmaendene, der er Folk, som vil bevare sig rorige, har altid Uldmadratsler.

-Oven paa deres Springmadrats, sluttede hun efter et Sekunds Forlob.

-Kaere Du, sagde Tante Anna: Franskmaend er jo Franskmaend.

Moderens Angst voksede kun op ad Dagen. Det var Maaltiderne, som var hendes Skraekkens Timer. Det kunde jo ikke siges, at Bornene sad korrekt tilbords.

Og Bordsidden var Tanternes Specialitet.

-Det maa dog indrommes mig, sagde Tante Bothilde, at det er af Vigtighed. Og laeres det ikke fra Barndommen, laeres det jo aldrig....

-Jeg forsikrer Dig, naar denne Stockfeldt aldrig blev Statsminister--Tanterne benaevnede Konseilspraesidenten med Navnet Statsminister--var det, fordi han spiste med Kniv.

En Time for Middag begyndte Bornenes Stovask.

Moderen stod hos, mens Barnepigen foer over Bornenes Kroppe med Svampene, som om hun hovlede ru Planker.

-Anna Margrethe, sagde Moderen, pas dog paa Neglene.

Anna Margrethe borstede Neglene, som vilde hun borste Fingerspidserne af Bornene.

-De er ikke rene endnu, sagde Moderen: Gud ved, hvad I maa rode i....

-Og Oerne, sagde Moderen.

-La'e mig.

Hun tog selv fat med Oerne.

-Og faar man dem saa rene, sagde hun fortvivlet, saa bli'er de rode.

Rode blev de.

Man naaede til Paaklaedningen, og Pletter var der paa alt Tojet.

Moderen gned og gned med Handskeskind og Eau de Cologne.

-Saa, i Guds Navn, nu maa det vaere, sagde Moderen.

Faderen forte Tanterne til Bords. De var i sort- og hvid-stribet Silke--deres table d'hote Kjoler fra Badet--og de bar mange Ringe, der ligesom klaprede paa de meget afmagrede Fingre. De medbragte to Pulveraesker, som de anbragte hver ved sin Kuvert.

Bornenes Ojne stod stive af Skraek. De spildte straks.

Moderen konverserede for at aflede Opmaerksomheden--saa hun fik hektiske Pletter i Kinderne--de talte om Kobenhavn og alle Bekendte:

-Ja Du, sagde Tante Bothilde, Jane er jo uhyre rar. Men hun har sine Saerheder. Man kan jo, Du, ikke faa sine Ben under hendes Bord, far hun begynder at tale om Konfessionerne.

-Lille Du--det var pludselig til den aeldste Dreng--en artig Dreng skyder Brystet frem og Skuldrene op, naar han spiser. Saa sidder man rank....

-Og jeg finder nu--fortsatte hun uden Overgang, vendende tilbage til Jane og Konfessionerne--at den Slags Ting afhandler man ikke over Maden.

-Man kan spise hos Biskoppens en forste Juledag, og Religionen og den Slags berores ikke med en Stavelse....

-Det passer dog virkelig ikke til slebne Glas og Porcellaen.

Tante Anna gik over til at tale om Glas og Porcellaen overhovedet.

Hun talte om et Glaspusteri i Sydfrankrig:

-Hvor man, Du, sagde hun til Faderen, virkelig faar vidunderlige Ting ... Men, kaere, nu falder det mig ind, hvorfor ser man aldrig iaar dine kunne slebne Karaffer.

-Dem til Madeiraen.

Blodet floj Moderen til Hovedet--hos Tanterne gik aldrig noget i Stykker.

-Ja, Margrethe slog--Du husker--slog ... kom til at slaa den ene itu....

-Ja, hvor er Margrethe? Den nette Pige, jeg husker hende jo godt, den nette og vaevre lille Person, sagde Tante Bothilde.

-Hun kom galt afsted desvaerre, saa hun maatte ud af Huset....

-Hun osse, sagde Tante Anna.

Men Tante Bothilde brod, med et ilsomt Blik over til Bornene, ind med

et:

-Naa.

Det eneste "Naa" lod, som blev en Jernport slaaet til.

Og der blev ikke talt mere om Karafferne.

-Lille Stella--det kom et Sekund efter "Naa'et"--en lille Pige sidder ikke med Fodderne overkors ved et Bord.

Det rog i Søsteren, saa hun tabte Gaffen.

-Saa, nu plettede Du Kjolen, sagde Tanten og halvt undskyldende sagde hun, vendt til Moderen:

-Kaere, Du ved, den Slags Ting kommer kun ved den bestandige Paaminden.

Og inde paa sit Yndlingsemne sluttede hun med at sige:

-Man laerer kun Born at sidde tilbords ved at lade dem holde Albuerne taet til Kroppen, naar de spiser.

Maaltidet var tilende, og Kaffen skulde nydes i Havestuen.

Bornene var roget ud af Spisestuen, saa de vaeltede over hinanden i Gangen.

-Men, sagde Tante Anna--hun var knap kommen til Saede--kan jeg glemme hende, Margrethe, det konne og vaevre lille Pigebarn.

-Det er med de konne, det gaar vaerst, sagde Moderen, som tragtede Kaffen.

-Men, sagde Tante Bothilde, det haender jo bogstavelig hvert Aar her i Sognet.

Moderen smilede bag Maskinen.

-Ja, sagde hun: flere Gange.

Tante Bothilde sad lidt. Saa sagde hun:

-Vi og vore fatter det jo ikke. Men Gud vaere lovet, det vedkommer ikke os.

Tante Anna sagde:

-Naa, Du, der foregaar vist meget i Livet. Det bedste er at lade, som man ikke ser ... saa li'esom er det ikke. Men de Folk har jo heller ikke Opdragelsen....

Moderen blev ved at smile:

-Mon den hjaelper? sagde hun.

Og uden at taenke paa Tanterne sagde hun hastigt:

-Hele Ulykken er vel den, at Naturen har vaeret grusom nok til at skabe

Dyr, der taenker. Forst parrer Dyret sig, og siden vaemmes Mennesket.

Tante Bothilde sad forstenet, saa hun naeppe kom til Orde:

-Ja, Du, Du si'er undertiden Ting....

-Du si'er Ting ... Vi er da vel alle Guds Skabninger.

Naar Tanterne var faerdige med Kaffen, blundede de.

Tante Anna lagde i Stilhed Lommetorklaedet over sit Ansigt.

Naar der var hvilet, blev der laest. Sostrene skiftedes. De gennemgik de skonliteraere Vaerker i de tre store Sprog for at holde sig i Ovelsen.

Tante Bothildes Yndlingsforfatter var Dickens.

-Kaere Du, man erfarer af den Mand dog virkelig meget om Menneskene. Det er godt nok med Goethe. Men han virker med samt sit Weimar nu paa mig, som var han af Sten.

Tante Anna foretrak de kvindelige Forfattere og der forttes derom en skaendende Strid:

-Sproget kan jo, sagde Tante Thilde, vaere meget pynteligt, men Indholdet, kaere Ven, det er altid det samme om den Kaerlighed.

-Og det Stadium kommer man jo dog, Gud vaere lovet, over. Desuden, man kan ha'e nok i Livet.

For Te gik Tanterne igen. Men i Alleen.

Efter Tedrikningen sad de paa Havetrappen en halv Time og drak Luft.

-Man taler om Vand og Vand, sagde de: det forste er dog Luften. Hvis Folk var kloge nok og sov for aabne Vinduer, vilde de blive hundrede Aar.

Efter seks Ugers Forlob var Efter-Kuren endt. De rejste paa Dagen.

Det sidste, de foretog, var Uddelingen af Drikkepengene, indsvobte i Papir.

* * * * *

Naar Tanterne var borte, kom en anden Tid.

Moderens veninder aflagde Besog. Det var Dotrene fra Godset, hvor hun var opdraget. De virkede som brogede Fugle, der kom langvejs fra.

I otte Dage skinnede deres Parasoller i Havegangene.

Vinduerne stod aabne, saa Hus og Have lob ud i et; og det summede med fremmede Navne; og Postbudet bragte Breve, hvis Udskrift ingen i Kokkenet kunde stave.

Det var den lyseste Tid paa hele Aaret.

Veninderne var i Krinoline, som Bornene syntes lignede de store omvendte Lysekroner hjemme fra Amaliegade, og i Mantiller med lange Snipper. Men naar de korte ud, havde de Strudsfjer paa Hovederne, ligesom Zampa, den lille Hest, de havde set i Augustenborg, og som kunde sidde tilbords og ringe paa sin Mad med en lille Klokke. Alle talte de i Munden paa hinanden, Veninderne. Men mest snakkede Lady Lipton.

Hun boede langt borte i et fremmed Land og hun kendte mange af dem, der var de rigeste og fornemste. Faderen forte hende altid tilbords til Middag.

Men naar de havde spist, drak de Kaffe i Havestuen, og det var Lady Lipton, der talte. Hun talte om Rachel, som hun elskede, og om Kejserhoffet i Tuilerierne og om alle fjerne og besynderlige Mennesker, som hun kendte--mens Moderen lyttede.

-Fortael mer, sagde Moderen, og Ladyen fortalte mer; om det store Lands Digtere mellem hvem hun levede, om dets Malere hvis Malerier hun ejede, og helst om en saer og saelsom ung Digter fra et eksotisk Land, hvem hun havde truffet i en stor By, hvor alle Eksistenser driver sammen, og hvis Billede hun havde staaende paa sit Bord oppe paa Gaestekammeret. Moderen horte ogsaa helst om ham.

-Ma chere, sagde Ladyen, jeg tror Livet er gledet fra ham. Han har forglemt den Kunst at vaere til. Han kan ikke mere stryge sin høje Hat og han gider ikke knappe sine Handsker for at gore en Visit; han formaar ikke mere at foretage sig alle de mekaniske Ting, hvoraf Livet bestaar: som at gaa til sin Barber eller drikke sin Kaffe paa en Kafe eller saette sig tilbords med en affabel Dame og betragte en pudret Gorge....

-Jeg forstaar det, sagde Moderen.

-Han foler vist ingen Sorg, sagde Ladyen--og han er ikke desillusioneret, for, hvad der hedder Illusioner, var ganske sikkert allerede fortaeret af hans Forfaedre.

Hun tav lidt, saa sagde hun:

-Snarest vilde jeg sige, at han horte til les desinteressés. Livstingene er ligesom visnede bort for ham til lutter Ligegyldigheder eller Latterligheder eller noget, der vækker hans Forbavselse.

Ladyen lo pludseligt:

-Aldrig vil jeg glemme, sagde hun, en Dag han kom til mig og pludselig udfoldede "Le Figaro", der laa paa mit Bord, og mens han med en slank Haand slog ned over den ynkelige Avis, sagde han med en usigelig og traet Forfaerdelse--aa nej, ikke Forfaerdelse, kun en Slags mat Forbavselse:

-Alt det handler om Krigen med Kina.

Ladyen tav et Ojeblik, saa sagde hun:

-Det er vel Tingen, at for ham er alt blevet Krigen med Kina.

Moderen rakte Kopperne rundt.

Saa sagde hun stille:

-Maaske elsker han--eller har han elsket.

Ladyen svarede:

-Jeg tror det ikke, ma chere.

-Der er i alle de store Lande saelsomme Mennesker, hvem Kaerlighedens--hvad skal jeg sige?--rent fysiske Side indgyder uovervindelig Modbydelighed. De bliver Asketer af Raffinement, og de begaerer bestandig, mens de forbander Tilfredsstillelsen.

-Rene er saadan.

-Han drives mod Kvinderne, og naar han blot holder dem i sine Arme, overdaenger han dem med Skaeldsord.

-Saa elsker han ikke, sagde Moderen.

Ladyen tav lidt. Saa sagde hun:

-Er Elskov andet end at fole Begaer og at undse sig derved?

-Kan Du intet af hans Digte, sagde Moderen.

-Et enkelt, sagde Ladyen.

-Sig os det, sagde Moderen.

Ladyen laenede sig tilbage i sin Stol, og paa sit lidt fremmedartede Sprog, der gav Ordene en saer Klang, sagde hun langsomt:

Jeg elsker Dig, som Havet elsker
den vide Kyst, som det beskyller,
daekkende og altid den bedaekkende
med et evigt Kys.
Saadan som en Elsker kan
fra Fodens Saal til Tindingens skonne Bue
fore sin sode Laebe
langs den Elsktes ganske Legem,
for, i Salighed, det alt at eje ...
Saadan elsker jeg Dig--
saadan.

Nej, jeg elsker Dig som Solen elsker
Aftnens gyldne Skyer,
der favner den og helt den favner,
mens stolt, en sidste Gang, den hilser
Jordens usle Herlighed og dor.

-Du kan et andet, sagde Ladyens Soster.

-Ja, sagde Ladyen, jeg kan endnu et.

Og i den samme Stilling, uden at rore sig, sagde hun, og hendes Altstemme farvedes blodere:

Naar i de lange Naetter
jeg ensom hviler
og ingen ser mit Ansigt
og ingen mine Ojne, der er torre--
da taenker jeg:
Hvis jeg var dod.
vilde Du dog komme
og knaele ned,
der hvor jeg hvilte,
og min Haand, som Du nu skyer,
vilde Du tage,
nu, den var kold,
og ind i mit Ore,
der ej kunde hore mer,
vilde Du hviske,
in Stemme fra den Gang:
Hvor jeg dog elskede Dig ...
Og den Dode vilde smile.

Moderen havde sat sig og med store Ojne stirrede hun frem for sig mens
hun havde foldet Haenderne om sit Knae. Saa sagde hun:

-Sig det igen, til jeg kan det. Ladyen lo.

-Du kan det allerede, sagde hun.

-Ja, det sidste.

Og meget mildt, naesten uhorligt, gentog hun de fremmede Ord, medens
hendes hvide Haender stadig var foldede over hendes Knae:

Jeg elsker Dig som Solen elsker
Aftnens gyldne Skyer,
der favner den og helt den favner,
mens stolt, en sidste Gang, den hilser
Jordens usle Herlighed og dor.

Alle tav lidt.

Saa sagde Lady Lipton:

-Men oppe paa sit Billede har han skrevet det Vers, jeg elsker hojest.

-Det kan jeg, sagde Moderen.

Og med en Stemme, naesten som nynnede hun en Vuggesang, sagde hun det
lille Vers fra Billedet--den fremmede og ukendte Digtets Billede:

Som Planten visner,
for dens Rod er uden Vaede;
som Blomsten bliver bleg,
for Solen naa'r den ikke,
saa bleges jeg og visner hen,
for Du har ej mig kaer.

De tav igen, til pludselig en af Ladyens Sostre gav sig til at le og
sagde:

Lille Born, det vilde ikke vaere saa galt at blive elsket af den unge

Mand.

Og de lo alle højt, Moderen højest, og de lob alle ud i Haven og de kastede sig paa Graeset, saa Krinolinerne stod op om dem.

Aftenen var den lystigste Tid.

Veninderne havde Fyrvaerkeri med, og de satte Blaalys og Gronlys i alle Buske, saa de var naer ved at stikke Ild i den ganske Have.

Moderen holdt Svovlstikkerne til og klappede i Haenderne.

Bornene saa til fra Barnekammeret i deres Natkjoler.

-Hvor det er dejligt, hvor det er dejligt, raabte Moderen.

Fra alle Buske flammede det blaat og rodt og selv stod hun midt paa Plaenen. Hendes hvide Ansigt var vendt opad og Haenderne havde hun loftet.

Saa sagde hun pludselig:

-Men Stjernerne er dog skønnere.

Og mens de kunstige Lys langsomt sluktes, et efter et, og Busketterne laa i Morke, saa de alle opad, mod Augustnattens Stjerner.

-Vis os nu dine Stjerner, sagde Lady Lipton.

Moderen rystede paa Hovedet:

-Nej, sagde hun, lad os nu vaere stille.

Hun blev staaende, og Veninderne blev tavse ligesom hun. Lidt efter gik de ind i Stuerne var der mørkt og koligt. De satte sig alle i Dagligstuen, og ingen talte. Tilsidst sagde Moderen:

-Jeg tror, at Stjernerne er til for de sorgfulde; for at de skal forstaa, at det ikke en Gang nytter at de sorger, thi selv vor Sorg er for lille.

Ingen svarede.

Men Moderen rejste sig og i den mørke Stue satte hun sig ved Klaveret.

De hvide Haender gled hen over Tasterne og mens hun langsomt--ganske langsomt--anslog nogle Akkorder, halvt sang hun til en Melodi, hun selv havde fundet, de fremmede Ord:

Som Planten visner
for dens Rod er uden Vaede,
som Blomsten bliver bleg
for Solen naa'r den ikke,
saa bleges jeg og visner hen
for du har ej mig kaer--

Det var tyst.

Over Haven, over Markerne, over alle Enge skinnede Hostens Stjerner.

* * * * *

Veninderne rejste, og Hosttiden kom, hvor de tunge Saedvogne rullede ind gennem Gaardlaagen, og Moderen og Tine sad paa Toppen af Laeset ved Siden af Pigerne, mens Bornene hujende boltrede sig i Loen, der fyldtes.

Moderen sprang ned i Armene paa Lars og skreg:

-Hold mig, hold mig!

Bag efter var hun bange for Orentvistene, saa hun klaedte sig af lige til Skindet.

Ogsaa Hosttiden gik og Septembers stille og hvide Dage kom, og Haven laa lysende og ganske tyst, og ingen Myg en Gang summede over Dammen.

Moderen sad mest paa den hvide Trappe og lod sig bage af Solen, mens Tine syslede i Haven ved hendes Fod. Popleerne langs Alleen fik gule Blade og blev ligesom hojere i den tyndklare Luft.

Moderen fros sammen:

-Hvor Skyggerne bliver lange, sagde hun. Tine bandt Roserne op og saa ud over Plaenerne:

-Ja, sagde hun, vi er langt henne.

Men Moderen, der stirrede ud over de solklare Bede, hvor intet rorte sig, men alt skinnede, Blade og Asters og de sene Roser, sagde:

-Tine, et Sted er der dog Fred: i Doden.

Det blev tidlig mørkt og Tine og Moderen og Bornene gik gennem Alleen, hen over Markerne, hvor Brombaerranker fyldte alle Grofter.

De modte ingen, overalt var der tyst. Bag dem saa de Landsbyens Lys, der taendtes, et efter et. Saa lod Aftenklokkerne.

Moderen stansede; Bornene havde klynget sig til hende. Saa langt hun saa, laa kun de vide Marker og der, i Halvmorket, Landsbyens tavse Lys. Himlen var dunkel og uden Stjerner.

Laenge talte ingen af dem. Saa sagde Moderen, der saa saa hoj ud i Morket:

-Ved De, Tine, her skulde man fore de Mennesker hen, som lider.

Men lidt efter sagde hun--og hendes Stemme var ubeskrivelig traet--:

-Og alligevel, det kunde ikke nytte. Jeg tror, at Jordens Skonhed forhojer kun Sjaelens Lidelse:

-Der er ingen Trost.

De gik videre over de halvmørke Marker. Klokkerne var hort op at ringe, og der hort ingen Lyd uden et Par Hundes Glam. Saa dode ogsaa de bort.

-Lad os gaa hjem, sagde Moderen.

Men naar de kom hjem legede Bornene Cirkus i deres Natkjoler midt i Dagligstuen.

Omegnens Praester kom til L'Hombre. De rullede ind i gamle Kalescher med tykke og rodmussede Kuske paa Bukken, og Spillebordet kom frem i Faderens Stue, hvor L'Hombren gik, mens man ikke saa' Haand for sig for Rogen fra de lange Piber.

Gamle Fangel bandte og svor, saa det rystede i Reolerne og Mynsters Betragtninger dansede. Bornene, der ikke kunde sove, lob ud af Sengene, og fik Svedsker for at gaa i Seng igen.

Moderen spillede til paa Klaveret.

Inde i Faderens Stue blev de hidsigere og hidsigere, Toddyglassene blev fyldt og gamle Fangel svor.

Morgenen kunde bryde frem, og Pastorerne spillede endnu.

-Nu tager vi det sidste Spil paa Graesplaenen, sagde gamle Fangel.

-Ja, gor det, gor det, sagde Moderen.

Pastorerne kom op fra Stolene--lidt usikre var de paa Benene--og de drog ind gennem Dagligstuen.

-Herregud, sagde Fangel, saa ser man Vorherres Sol igen.

De vraltede ned ad Havetrappen og de fik Toddyglassene stillede paa Plaenen, og de spillede, liggende paa Maven, mens de slog i Graesset med de store Haender.

Moderen sad paa Havetrappen og lo og lo.

Men et Uldtaeppe lagde hun over gamle Fangel.

Folk fra Landsbyen kom op og begyndte at gaa forbi i Alleen.

-God Morgen, sagde de, og tog stille Hatten af for Praesterne.

-God Morgen, god Morgen, sagde gamle Fangel.

Men Solen kunde staa hojt og Pastorerne blev ved at spille.

* * * * *

Dagene blev kortere og kortere, og paa Traerne tyndedes Bladene og de allersidste Roser fros langs det hvide Hus.

Paa Vaeggen mod Syd hang kun Druerne fulde og store.

Moderen saa til dem hver Dag.

-I Morgen vil vi plukke dem, sagde hun til Tine.

Den naeste Dag fik hun en Stige frem og overst oppe, med en Kurv i

Haanden, plukkede hun de rige Klaser.

Saa spiste hun og saa kastede hun en Klase i Hovedet paa Tine.

-Tag den, fang den, raabte hun.

Stigen blev flyttet, og hun plukkede og plukkede.

Alleroverst stod hun. For Spog holdt hun en Drueklase ind mod det mørkt-blanke Haar, mens hun loftede en anden i sin oprakte Haand. Solen faldt paa hende og Druerne, der funkede, og paa det glinsende Haar.

Forkarlen gik forbi og blev staaende. Saa kastede Moderen ham Drueklassen lige ned i Ansigtet:

-Ja, dejlig kan jeg se ud, sagde hun, og hun gik ned ad Stigen. Hun lod Stigen tage bort og Tine gav sig til at tælle Klaserne.

Moderen stod laenge og betragtede den nogne Vinstok.

Hendes Ansigt var som forandret:

-Nu er det forbi, sagde hun.

Hun gik ind, uden at aense Klaserne, og hun blev siddende laenge i sin egen Stol ved Vinduet med Haenderne i sit Skod, i Morke.

Frem og tilbage lod derinde Faderens Skridt.

Ude i Kokkenet horte man Tine rumstere med Druerne og Folkenes Stemmer, der skulde ind og domme om Hosten. Tine kom ind i Dagligstuen og meldte, hvor mange Klaser der var.

-Det var jo mange, sagde Moderen.

-Ja, ti mere end i Fjor, sagde Tine.

-Ja, saa

I Gaarden var der ganske mørkt.

Jens Rogter havde Lygte taendt, da han gik ind til Kvaeget.

Koerne brolede langt, idet han aabnede Doren.

Moderen rejste sig fra sin Plads. Som en Skygge gled hun gennem Stuens Morke. Hun satte sig ved Klaveret.

-Er De der, Tine, sagde hun.

-Ja, Frue.

-Ved De, jeg har siddet og tænkt paa, hvor Menneskene kunde være lykkelige.

-Men der er da ogsaa lykkelige Folk allevegne, sagde Tine.

Moderen loftede det blege Ansigt, og langsomt sagde hun:

-Der er nojsomme Folk, Tine, og det er sagtens vel det.

Tine sad lidt:

-Ja, der er nu saa mange Slags Lykke, Gudskelov, sagde hun.

Moderen sad en Stund, saa sagde hun:

-Nej, Tine, jeg har sagt Dem det for, der er kun en, og den er maaske lykkeligst, som aldrig har kendt den.

-Det forstaar jeg ikke, sagde Tine.

-Jo, for den varer ikke.

Der var tyst en Stund, til Moderens dejlige Haender gled hen over Tangenterne, og daempet, mens man i Faderens Dor saa Faderen som en Skygge, sang hun:

Som Planten visner
for dens Rod er uden Vaede,
som Blomsten bliver bleg
for Solen naa'r den ikke,
saa bleges jeg og visner hen
for Du har ej mig kaer.

Sangen horte op.

Ude var det Nat. Inde var der mørkt.

Moderen rejste sig.

-Taend Lampen, Tine, sagde hun. Bornene skal i Seng, og der skal sorges for Folkene.

End of the Project Gutenberg EBook of Det hvide hus, by Herman Bang

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK DET HVIDE HUS ***

***** This file should be named 12831.txt or 12831.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:

<http://www.gutenberg.net/1/2/8/3/12831/>

Produced by Steen Christensen, Heidi Christensen and PG Distributed Proofreaders

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules,

set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.net/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative

works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project

Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.net), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do

or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglaf.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt

status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.net>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.